Tueddiadau, ysgogwyr ac anghydraddoldebau darllen yn ystod plentyndod yn y DU

Arolwg Teuluoedd Cenedlaethol BookTrust

Ly Chu ac Arwenna Davis Mai 2026

Cynnwys

Crynodeb gweithredol	3
Adran 1: Cyflwyniad	6
Ynglŷn â'r ymchwil hwn	7
Adran 2: Arferion darllen, mwynhad a thueddiadau	8
Arferion darllen ar y cyd	8
Mwynhad plant	9
Mwynhad a chymhelliant rhieni	10
Dehongli'r canfyddiadau hyn	11
Adran 3: Anghydraddoldebau darllen cynnar	12
Adran 4: Amodau sy'n llywio arferion darllen cynnar	14
Amser, capasiti a sefydlogrwydd arferol	14
Rhwydweithiau darllen wedi'u hymgorffori'n gymdeithasol	17
Mynediad at lyfrau a pherchnogaeth ohonynt	18
Diwylliannau a normau darllen fel teulu	19
Gwybodaeth ac ymdrech ganfyddedig	20
Dehongli'r canfyddiadau hyn	21
Adran 5: Beth mae hyn yn ei olygu ar gyfer atebion effeithiol	22
Creu sylfeini mwy cyfartal ar gyfer darllen fel teulu	24
Cryfhau'r seilwaith sy'n cefnogi'r sylfeini hyn	25
Adran 6: Myfyrdodau i gloi	26
Nodiadau methodoleg	27
Cyfeiriadau	28

Crynodeb gweithredol

Adran 1: Cyflwyniad

Mae darllen a rhannu straeon â phlant yn cyflwyno manteision eang a all gael effaith gadarnhaol gydol oes. Mae'n helpu plant i gyrraedd cerrig milltir datblygiadol cynnar a gwneud yn well yn yr ysgol. Mae'n datblygu empathi a chreadigrwydd plant. Mae'n cefnogi bondio, cysylltiad a llesiant, gan helpu plant i ddod o hyd i ymdeimlad o berthyn. Mae'n helpu i oresgyn anghydraddoldebau cyn iddynt ddyfnhau.

I deuluoedd â phlant ifanc, ni fu darllen erioed yn bwysicach, ni fu erioed yn fwy gwerthfawr nac mewn mwy o berygl. Yn sicr, mae bywyd teuluol yn gymhleth ac mae'r cyd-destun hwn yn llunio arferion darllen yn y blynyddoedd cynnar. Mae dynameg gymdeithasol newidiol a newid technolegol cyflym yn rhoi amrywiaeth o bwysau ar deuluoedd â phlant ifanc. Nid yw'r pwysau hyn wedi'u rhannu'n gyfartal, ac nid yw cyfleoedd i ddarllen ar y cyd chwaith. O ganlyniad, mae anghydraddoldebau ym mhrofiadau plant yn dechrau o'u hadegau cynharaf. Mae arferion darllen ar y cyd cynnar, fel agweddau eraill ar yr amgylchedd dysgu cartref, yn amrywio ar draws teuluoedd. Mae amrywiadau bach ond niferus mewn arferion a rhyngweithiadau beunyddiol yn cronni dros amser, gan lywio llwybrau datblygiadol plant yn raddol mewn ffyrdd parhaol.

Ynglŷn â'r ymchwil hwn

Mae'r adroddiad hwn yn defnyddio ystod eang o dystiolaeth i ddehongli canfyddiadau arwyddocaol o dri arolwg cenedlaethol o rieni a gofalwyr gyda phlant ifanc. Mae'r set ddata graidd yn sampl cwota cynrychioliadol o 3,508 o rieni a gofalwyr plant 0–8 oed ledled Cymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon, a arolygwyd ar-lein rhwng 16 Hydref a 5 Tachwedd 2025. Mae adrodd ar dueddiadau yn defnyddio dau arolwg cynharach yn 2021 a 2022 a ddefnyddiodd ddulliau cymharol.

[1] *Yn ein harolwg ni, diffinnir 'darllen' mewn ffyrdd sy'n briodol i'w hoedran ac sy'n adlewyrchu sut mae plant ifanc fel arfer yn ymgysylltu â llyfrau, gan gynnwys darllen, rhannu, edrych ar lyfrau neu chwarae gyda nhw.*

Adran 2: Arferion darllen, mwynhad a thueddiadau

Mae ein hymchwil yn dangos bod darllen[1] yn cael ei werthfawrogi'n fawr, yn cael ei fwynhau'n emosiynol ac yn cael ei ymarfer yn eang ymhlith teuluoedd â phlant 0–8 oed. Mae mwynhad darllen plant ifanc wedi cynyddu. Ac eto er gwaethaf yr ymgysylltiad eang hwn, mae darllen ar y cyd bob dydd wedi gostwng yn sylweddol ac mae darllen ar y cyd yn aml (pedwar diwrnod yr wythnos neu fwy) hefyd wedi gostwng yn ystod y blynyddoedd diweddar. Ymddengys, er bod cymhelliant yn parhau i fod yn uchel, fod cynnal arfer darllen wedi dod yn anoddach dros amser.

90%

o rieni a gofalwyr yn nodi lefelau uchel o fwynhad o ddarllen gyda'u plentyn.

80%

o blant yn nodi eu bod yn hoffi neu'n dwli ar ddarllen – **yn codi o 65% yn 2021.**

49%

o blant yn cael rhywun i ddarllen gyda nhw bob dydd – **yn gostwng o 60% yn 2021.**

75%

o blant yn cael rhywun i ddarllen gyda nhw'n aml (pedwar diwrnod yr wythnos neu fwy) – **yn gostwng o 80% yn 2021.**

Adran 3: Anghydraddoldebau darllen cynnar

Awgrymir ein canfyddiadau bod arferion darllen yn amrywio ar draws grwpiau mewn ffyrdd sy'n adlewyrchu anghydraddoldebau ehangach o ran amser, sefydlogrwydd trefn arferol, adnoddau a chymorth gofal. Nid yn unig y mae'r amodau hyn yn llunio cyfle teuluoedd i ddarllen gyda'i gilydd, ond hefyd pa mor hawdd a chynaliadwy yw darllen ar y cyd ym mywyd beunyddiol. Ymddengys yr anghydraddoldebau mwyaf lle mae pwysau niferus yn clystyru gyda'i gilydd. Mae'r pwysau hyn yn fwy tebygol o effeithio ar rai grwpiau nag eraill, gan gynnwys teuluoedd ar incwm isel. Awgrymir dadansoddiad o ymatebion gan rieni a gofalwyr plant 0–8 oed bod darllen adeg amser gwely yn dilyn graddiant incwm clir. Mae 50% o blant yn yr aelwydydd incwm isaf yn darllen neu'n cael rhywun i ddarllen iddynt fel rhan o'u trefn amser gwely, o'i gymharu â 56% mewn aelwydydd incwm isel a 69% mewn aelwydydd nad ydynt yn rhai incwm isel. Atgyfnerthir y dehongliad hwn gan gysylltiad clir rhwng sefydlogrwydd trefn amser gwely a darllen ar y cyd bob dydd. Ymhlith teuluoedd sy'n dilyn trefn amser gwely tua hanner yr amser neu fwy, mae 52% yn nodi bod oedolyn yn darllen i blentyn bob dydd, o'i gymharu â 31% o'r rhai sy'n anaml yn dilyn trefn neu nad oes ganddynt un o gwbl.

74%

o rieni a gofalwyr eisiau i'w plant dreulio mwy o amser gyda llyfrau a straeon.

66%

o rieni a gofalwyr yn nodi o leiaf un her i rannu llyfrau â'u

53%

o rieni a gofalwyr eisiau cael mwy o wybodaeth a chymorth er mwyn helpu eu plentyn i dreulio mwy o amser gyda

Adran 4: Amodau sy'n llywio arferion darllen cynnar

Hoffai teuluoedd i'w plant dreulio mwy o amser yn darllen, ond mae llawer yn teimlo bod angen help arnynt i wireddu hynny.

Mae rhwystrau yn yr amodau bob dydd sy'n llunio gallu a chyfle teuluoedd i ddarllen gyda'i gilydd. Ynghyd â chymhellion teuluoedd eu hunain, mae'r amodau hyn naill ai'n meithrin gwydnwch neu'n tanseilio arferion darllen yn y blynyddoedd cynnar. Ceir perthynas agos rhwng yr elfennau hyn: mae gallu a chyfle yn llywio sut mae darllen ar y cyd ysgogol yn teimlo ym mywyd beunyddiol. Rydym yn nodi'r ffactorau canlynol fel rhai pwysig:

Galluogrwydd – diwylliannau darllen, gwybodaeth a hyder rhieni, a chanfyddiadau o ymdrech.

Cyfle – amser, capasiti, sefydlogrwydd trefn arferol, rhwydweithiau cefnogol a mynediad at lyfrau.

Cymhelliant – mwynhad, boddhad emosiynol, hunan-effeithiolrwydd a phrofi'r manteision.

Adran 5: Atebion effeithiol

Mae ein canfyddiadau'n dangos bod arferion darllen cynnar yn erydu nid oherwydd bod teuluoedd wedi rhoi'r gorau i werthfawrogi darllen, ond oherwydd bod yr ymdrech sydd ei hangen i'w gynnal yn cynyddu o dan bwysau. Mae hyn yn ei gwneud hi'n bwysicach nag erioed i gryfhau'r sylfeini sy'n cefnogi teuluoedd i ddarllen gyda'i gilydd.

Gall sefydlu darllen ar y cyd yn ystod blwyddyn gyntaf bywyd helpu i ddiogelu arferion darllen tymor hwy. Mae 58% o blant a ddarllenwyd iddynt gyntaf yn ystod eu blwyddyn gyntaf yn cael rhywun sy'n darllen gyda nhw bob dydd, o'i gymharu â 31% o'r rhai a ddechreuodd yn ddiweddarach.

Mae cynyddu cydraddoldeb o ran mynediad at lyfrau drwy systemau llyfrgelloedd cyhoeddus cryf gydag allgymorth sydd ag adnoddau priodol; mynediad mewn lleoliadau blynyddoedd cynnar, hybiau teuluol, ysgolion a grwpiau cymunedol; ac yn bwysicach fyth, yn y cartref, yn ganolog i greu sylfeini darllen cefnogol i bob plentyn.

Mae darparu cymorth yn arbennig o bwysig pan fo amodau cefnogol yn fregus. Mae teuluoedd yn elwa o sicrwydd, arweiniad ymarferol a modelu, i wneud darllen ar y cyd yn teimlo'n symlach ac yn llai heriol.

Mae cryfhau atgyfnerthiad cymdeithasol a phroffesiynol ynghylch darllen a sicrhau bod teuluoedd sy'n wynebu'r pwysau strwythurol mwyaf yn cael cymorth cymesur fwy yn hanfodol. Dylid integreiddio cymorth darllen ar draws y gwasanaethau o amgylch teuluoedd, gan gynnwys ymwelwyr iechyd, lleoliadau blynyddoedd cynnar, llyfrgelloedd, ysgolion, sefydliadau cymunedol, hybiau teuluol, cymorth cynnar a gwasanaethau gofal cymdeithasol plant, er mwyn sicrhau darpariaeth ac atgyfnerthiad cyson a chydgysylltiedig.

Mae tystiolaeth yn dangos yn glir effaith ymgorffori cefnogaeth darllen yn y rhwydweithiau o amgylch teuluoedd â phlant ifanc. Ers dros 30 mlynedd mae Dechrau Da wedi bod yn darparu'r seilwaith sylfaenol hwn ledled Cymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon – mewn partneriaeth â bron i 5,700 o leoliadau addysg blynyddoedd cynnar, tua dwy ran o dair o ymwelwyr iechyd, dros 2,500 o llyfrgelloedd, mwy na 1,000 o sefydliadau cymorth teuluol amlasiantaeth (gan gynnwys dros 300 o ganolfannau teulu), a thros 170 o elusennau a grwpiau cymunedol. Ar draws yr ystod oedran 0–5, mae Dechrau Da Babi, Plant Bach, Plant Cyn-ysgol ac Amser Stori yn darparu llyfrau o ansawdd uchel, gwybodaeth ymarferol a gweithgareddau difyr i deuluoedd, ochr yn ochr ag adnoddau a chanllawiau sy'n helpu gweithwyr proffesiynol i ddarparu cymorth effeithiol i newid ymddygiad darllen. Gan gyrraedd 90% o deuluoedd â babanod newydd a 33% o blant 1–4 oed mewn teuluoedd ar incwm isel, mae'r rhaglenni hyn yn cefnogi teuluoedd ar adegau allweddol, gan helpu i sefydlu ac atgyfnerthu'r amodau sy'n amddiffyn darllen ar y cyd.

Adran 6: Myfyrdodau i gloi

Mewn cyfnod o bwysau economaidd cynyddol, mae llawer o deuluoedd yn profi mwy o straen, gan wneud yr amodau y mae plant ifanc yn tyfu ac yn datblygu ynddynt yn fwy heriol. O ganlyniad, mae anghydraddoldebau yng nghanlyniadau cynnar plant yn parhau i dyfu. Mae darllen ar y cyd yn gynnar, gyda'i fanteision datblygiadol amlwg, yn ffordd bwerus o leihau'r anghydraddoldebau hyn. Ond ymddengys bod pwysau cymhleth ar fywyd teuluol, ynghyd â mynediad anghyfartal at amser, adnoddau ac amgylcheddau cefnogol, yn gwneud darllen yn anoddach. Mae rhieni a gofalwyr yn ei chael hi'n werth chweil ac maent yn dweud wrthym fod eu plant yn ei fwynhau. Mae'r awydd yno – yr hyn sydd ar goll yw'r amodau cywir. Mae angen newid y system i wrthdroi'r dirywiad a sicrhau bod anghydraddoldebau mewn arferion darllen cynnar yn cael eu lleihau. Bydd mynd i'r afael â'r anghydraddoldebau hyn yn gofyn am fuddsoddiad traws-sector mwy a chynaliadwy mewn darllen cynnar, gyda chymorth partneriaethau sy'n cydnabod ei rôl yng nghyfleoedd bywyd plant.

Adran 1: Cyflwyniad

Gall rhannu llyfrau a straeon â phlant o'u genedigaeth newid bywydau. Mae'n cefnogi datblygiad gwybyddol, bondio ac ymlyniad, llesiant emosiynol, creadigrwydd, parodrwydd ar gyfer yr ysgol a chyflawniad. Mae'n helpu i oresgyn anghydraddoldebau cyn iddynt ddyfnhau (BookTrust, 2025d). I blant mewn gofal maeth, sy'n cael gofal gan berthynas neu'n cael eu mabwysiadu, mae darllen ar y cyd yn creu adegau o gysylltiad, gan helpu plant i ddod o hyd i ymdeimlad o berthyn, yn enwedig yn dilyn aflonyddwch neu golled (BookTrust, 2025e).

Ein cenhadaeth yn BookTrust, elusen ddarllen plant fwyaf y DU, yw creu byd lle mae darllen yn rhan o fywyd bob dydd pob plentyn a theulu, yn enwedig y rhai o gefndiroedd teuluol incwm isel neu agored i niwed. Rydym wedi bod yn hyrwyddo pŵer darllen ers dros ganrif, gan chwarae rhan flaenllaw wrth lunio diwylliant darllen cenedlaethol. Ers lansio Dechrau Da dros 30 mlynedd yn ôl, rydym wedi tyfu i ddarparu'r seilwaith cenedlaethol i gefnogi darllen ym mlynyddoedd cynnar plant.

Drwy ein rhaglenni, rydym yn gweithio gyda thros 34,000 o bartneriaid cyflawni, sy'n gweithredu ym mhob ardal leol yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon. Bob blwyddyn rydym yn cyrraedd mwy na 1.4 miliwn o blant a theuluoedd, gan gynnwys 90% o deuluoedd â babanod newydd a 33% o blant 1–4 oed mewn teuluoedd ar incwm isel. Mae ein rhwydweithiau partneriaeth helaeth sy'n seiliedig ar leoedd yn ein cadw mewn cysylltiad agos â gweithwyr proffesiynol a theuluoedd, felly mae ein gwaith yn esblygu yn unol â'u hanghenion.

Mae'r rhwydweithiau hyn, ochr yn ochr â'n hymchwil, yn dweud wrthym fod angen y gwaith fwy nag erioed. Ni fu darllen ar y cyd erioed yn bwysicach, nac mewn mwy o berygl. Mae teuluoedd yn mwynhau darllen gyda'i gilydd ond yn ei wneud llai a llai. Ymddengys bod darllen yn dod yn fwyfwy heriol i'w wneud mewn bywyd bob dydd. Yn sicr, mae bywyd teuluol heddiw yn gymhleth. Mae gofynion cystadleuol, deinameg teuluol a chymdeithasol sy'n newid, a newid technolegol cyflym yn creu amgylchedd dan bwysau cynyddol i rieni a gofalwyr sydd â phlant ifanc. Dyma'r cyd-destun sy'n llywio arferion darllen yn y blynyddoedd cynnar.

Yn hollbwysig, nid yw'r amodau hyn wedi'u dosbarthu'n gyfartal. Mae pwysau ar amser, arferion, adnoddau materol a chymorth cymdeithasol yn amrywio ar draws teuluoedd, ac felly hefyd y cyfleoedd i sefydlu a chynnal darllen ar y cyd. O ganlyniad, mae anghydraddoldebau ym mhrofiadau plant yn dechrau o'u hadegau cynharaf.

41%

o rieni a gofalwyr plant 0–8 oed yn nodi nad oes ganddynt ymdeimlad cryf o fod â rhwydwaith cymorth (er enghraifft, teulu, ffrindiau neu'r gymuned ehangach) i'w helpu yn y rôl hon.

Mae hyn yn codi i **49%** ymhlith y rhai ar yr incwm isaf a 45% ymhlith y rhai ar incwm isel, o'i gymharu â 39% ymhlith y rhai nad ydynt ar incwm isel.[2]

[2] *Yn ein harolwg, mae incwm aelwydydd yn cyfeirio at gyfanswm yr incwm blynyddol cyn treth o bob ffynhonnell a phob aelod o'r aelwyd, fel y nodwyd gan yr ymatebydd. Mae incwm wedi'i grwpio yn ôl cyfansoddiad aelwydydd, gydag incwm isel wedi'i ddiffinio fel £28,000 neu lai ar gyfer aelwydydd un oedolyn a £42,000 neu lai ar gyfer aelwydydd â dau oedolyn neu fwy. Mae incwm isaf (≤£17,000) yn gategori dadansoddol ychwanegol a ddiffiniwyd ar gyfer yr astudiaeth hon. Mae trothwyon yn cael eu llywio gan ystadegau Cartrefi Islaw'r Incwm Cyfartalog (HBAI).*

Er y gall ein cymdeithas ddathlu amrywiaeth gynyddol, gydag ystod gyfoethog ac ehangu o straeon i'w hadrodd, rydym hefyd yn llywio tirwedd lle mae profiadau diwylliannol yn dod yn fwy cymhleth ac amrywiol. Yn y cyd-destun hwn, gall fod yn anoddach cynnal yr eiliadau o gysylltiad sy'n helpu pobl i deimlo'n rhan o ddiwylliant a rennir. Mae darllen a rhannu straeon yn cynnig ffordd bwerus o feithrin y cysylltiadau hyn, un sydd wedi'i chlymu'n gynhenid â chyfoeth, creadigrwydd a llawenydd plentyndod. Mae tirwedd lewyrchus llyfrau plant yn darparu ffordd o feithrin tir cyffredin ymhlith teuluoedd a ledled cymdeithas. Drwy ddod â phobl ynghyd o amgylch straeon, mae darllen ar y cyd yn helpu i feithrin ymdeimlad o berthyn mewn byd diwylliannol sy'n gynyddol gymhleth.

Mae ein Harolwg Teuluoedd Cenedlaethol yn dangos beth sy'n gwneud i deuluoedd ddarllen, beth sy'n eu hatal a sut mae hyn yn newid dros amser. Mae'r canfyddiadau'n glir: bydd mynd i'r afael â'r anghydraddoldebau hyn yn gofyn am fuddsoddiad traws-sector mwy a chynaliadwy mewn darllen cynnar, gyda chymorth partneriaethau sy'n cydnabod ei rôl mewn datblygiad a chyfleoedd bywyd plant.

Ynglŷn â'r ymchwil hwn

Cynhaliwyd trydydd Arolwg Teuluoedd Cenedlaethol BookTrust ar-lein rhwng 16 Hydref a 5 Tachwedd 2025 gyda sampl cwota cynrychioliadol o 3,508 o rieni a gofalwyr plant 0–8 oed yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon.

Mae adrodd ar dueddiadau yn defnyddio dau arolwg ar-lein cynharach gan ddefnyddio dulliau cymharol: arolwg 2021 o 3,932 o rieni a gofalwyr plant 0–8 oed yng Nghymru, Lloegr Gogledd Iwerddon, a gynhaliwyd rhwng mis Chwefror a mis Mawrth 2021, ac arolwg yn 2022 o 2,148 o rieni a gofalwyr plant 0–7 oed mewn aelwydydd incwm isel yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon, a gynhaliwyd rhwng mis Ebrill a mis Mehefin 2022.

Dim ond pan fydd y mesurau'n ddigon cyson y cyflwynir cymariaethau tueddiadau. Dylid eu dehongli fel rhai sy'n dynodi newidiadau mewn arferion a phrofiadau darllen a nodir yn hytrach na chyfrifon ymddygiad manwl gywir.

Darperir methodoleg lawn, rhestr termau, meintiau sylfaen is-grwpiau a chyfyngiadau yn yr atodiadau.

Cyf: BookTrust *Tueddiadau, ysgogwyr ac anghydraddoldebau darllen yn ystod plentyndod: Arolwg Teuluoedd Cenedlaethol BookTrust*Leeds: BookTrust.

Yn ein harolwg, diffinnir 'darllen' mewn ffyrdd sy'n briodol i'r oedran ac sy'n adlewyrchu sut mae plant ifanc fel arfer yn ymgysylltu â llyfrau:

- **0–2 oed**: rhannu llyfrau, edrych ar lyfrau neu chwarae gyda llyfrau (gan gynnwys llyfrau stori)
- **3–5 oed**: rhannu llyfrau, edrych ar lyfrau neu ddarllen llyfrau
- **6–8 oed**: darllen neu rannu llyfrau

Adran 2: Arferion darllen, mwynhad a thueddiadau

Arferion darllen ar y cyd

Dengys ein canfyddiadau bod darllen ar y cyd fel arfer yn dechrau ym mlwyddyn gyntaf plant. Mae 54% o blant yn cael rhywun yn darllen iddynt am y tro cyntaf cyn 6 mis oed, 67% erbyn 12 mis oed ac 87% erbyn dwy oed.[3] Ond ymddengys bod darllen ar y cyd arferol yn dirywio, i bwynt lle nad darllen ar y cyd bob dydd yw profiad y mwyafrif o blant ifanc mwyach. Ymhlith plant 0–8 oed sydd erioed wedi cael oedolyn i ddarllen iddynt neu rannu straeon ag oedolyn, mae 75% yn cael rhywun i ddarllen iddynt yn aml (pedwar diwrnod neu fwy yr wythnos), ond dim ond 49% sy'n cael rhywun i ddarllen iddynt bob dydd.[4,5]

Ffigur 1: Canran y teuluoedd sy'n nodi eu bod yn darllen ar y cyd bob dydd ac yn aml yn 2021 a 2025

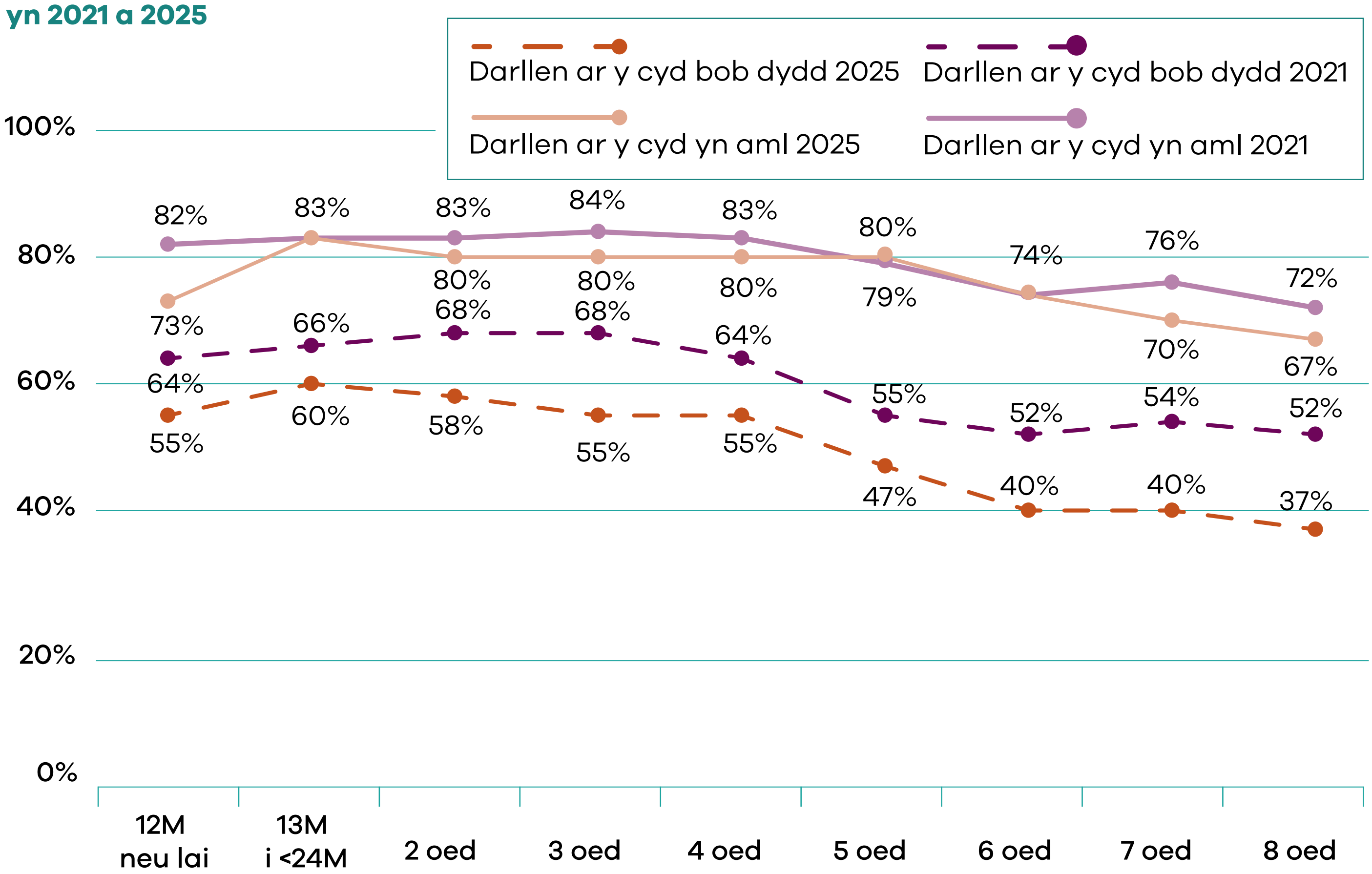

Sylfaen: Pob ymatebydd â phlant 0–8 oed sydd erioed wedi cael oedolyn i ddarllen neu rannu llyfr/stori â nhw (2021 n=3,617; 2025 n=3,478).

Rhwng ein harolygon yn 2021 a 2025, gostyngodd darllen ar y cyd bob dydd ymhlith teuluoedd â phlant 0–8 oed yn sylweddol, o 60% yn 2021 i 49% yn 2025. Gostyngodd darllen ar y cyd yn aml (pedwar diwrnod neu fwy yr wythnos) ymhlith teuluoedd â phlant 0–8 oed hefyd, ond yn llai sydyn, o 80% yn 2021 i 75% yn 2025. Mae ein ffigurau'n awgrymu bod y dirywiad hwn wedi digwydd ar draws pob grŵp oedran ond ei fod ar ei leiaf ymhlith babandod a'r mwyaf ymhlith plant 6–8 oed.

[3] *Drwy gydol yr adroddiad hwn, mae cyfeiriadau at gyfrannau o blant yn seiliedig ar adroddiadau rhieni/gofalwyr am blentyn penodol y gofynnwyd iddynt ganolbwyntio arno yn yr arolwg.*

[4] *Mae darllen ar y cyd yn cyfeirio at blant yn darllen gyda rhiant, gofalwr neu oedolyn arall, fel y nodwyd gan rieni/gofalwyr. I blant 3–7 oed, nid yw hyn yn cynnwys darllen yn ystod gwersi ysgol.*

[5] *Mae'r canfyddiad hwn yn gyffredinol gyson ag amlder darllen y blynyddoedd cynnar a geir mewn astudiaethau cenedlaethol eraill. Er enghraifft, mae Plant y 2020au (COT20au), astudiaeth hydredol fawr yn y DU, yn nodi bod 56% o blant 2 oed wedi cael rhywun yn darllen llyfrau iddynt neu wedi edrych ar lyfrau bob dydd yn 2023–24. (Fish et al., 2026).*

Mwynhad plant

Mae'r rhan fwyaf o blant yn mwynhau darllen a rhannu llyfrau. Dywed rhieni a gofalwyr fod 80% o blant 0–8 oed yn hoffi neu wrth eu bodd yn darllen; mae 46% yn ei garu a 34% yn ei hoffi. Dywedir bod 14% arall yn teimlo bod darllen yn iawn, nid yw 3% yn ei hoffi a dywed 3% nad ydynt yn gwybod.6 Rhwng ein 2021 a 2025 o arolygon, cynyddodd cyfran y plant 0–8 oed a nododd eu bod yn hoffi neu'n dwli ar ddarllen yn sylweddol, o 65% yn 2021 i 80% yn 2025. Mae hyn yn cynnwys cynnydd yn y gyfran a nodwyd fel rhai sy'n dwli ar ddarllen, o 29% yn 2021 i 46% yn 2025. Fel y mae Ffigur 2 isod yn ei ddangos, digwyddodd y cynnydd hwn ym mwynhad darllen plant ar draws pob grŵp oedran ac eithrio'r rhai o dan 12 mis oed.

Ffigur 2: Canran y plant a nodwyd eu bod yn hoffi neu'n dwlu ar ddarllen yn 2021 a 2025

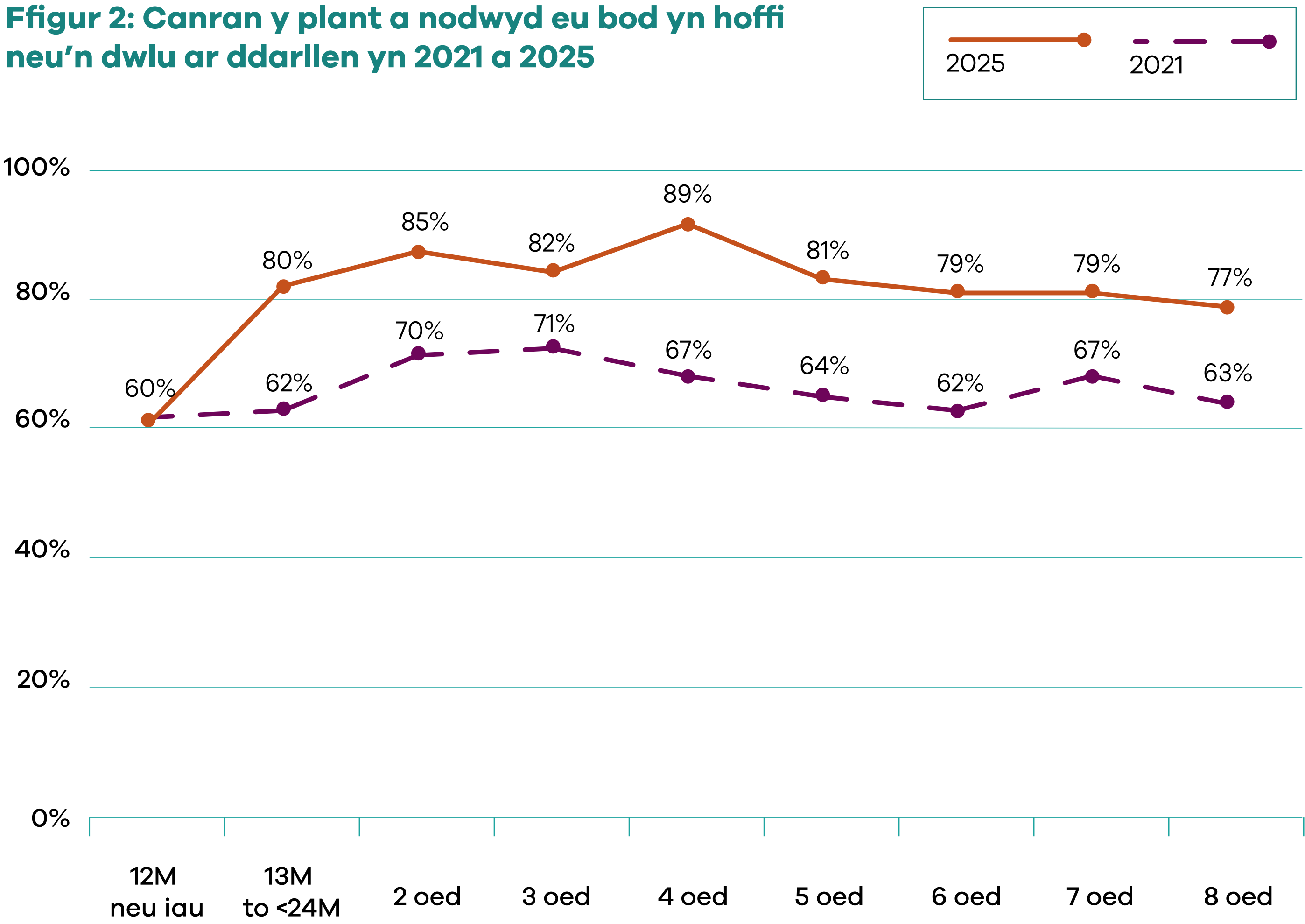

Sylfaen: Pob ymatebydd â phlant 0–8 oed (2021 n=3,932; 2025 n=3,508).

[6] *Mae'r canfyddiad hwn yn uwch na lefelau mwynhad darllen plant a geir mewn astudiaethau cenedlaethol eraill (gweler, er enghraifft, Clark et al., 2025), sy'n ymwneud yn bennaf â mwynhad darllen annibynnol ymhlith plant. Gan fod ein mesur o fwynhad darllen yn dal cysyniad gwahanol o ddarllen/darllen ar y cyd, yn seiliedig ar adroddiadau rhieni ac ar gyfer ystod oedran wahanol, dylid ystyried canfyddiadau fel rhai cyflenwol yn hytrach na rhai y gellir eu cymharu'n uniongyrchol.*

Mwynhad a chymhelliant rhieni

Mae mwyafrif y rhieni a'r gofalwyr yn gwerthfawrogi ac yn mwynhau darllen ar y cyd. Mae tueddiadau ar draws ein harolygon 2021 a 2025 yn dangos lefelau cyson uchel o gymhelliant mewnol, gyda'r rhan fwyaf o rieni'n nodi bod darllen ar y cyd yn bleserus ac yn rhoi boddhad emosiynol. Mae mwy o amrywiad yn hyder rhieni ac yn y graddau y maent yn cydnabod manteision penodol iddyn nhw eu hunain a'u plentyn.

84%

o rieni a gofalwyr y mae eu plentyn erioed wedi cael rhywun yn darllen gyda nhw yn teimlo bod darllen gyda'u plentyn yn rhywbeth y maent yn edrych ymlaen ato.

90%

o rieni a gofalwyr yn nodi lefelau uchel o fwynhad o ddarllen gyda'u plentyn, gan gynnwys 66% sy'n dweud eu bod yn dwli arno.

91%

o rieni a gofalwyr yn teimlo bod darllen ar y cyd yn werth chweil.

98%

o rieni a gofalwyr y mae eu plentyn erioed wedi cael rhywun yn darllen gyda nhw yn nodi eu bod wedi profi o leiaf un fantais o ddarllen neu rannu llyfrau a straeon â'u plentyn.

Profiadau teuluoedd o fanteision darllen neu rannu llyfrau a straeon gyda'i gilydd:

68% o rieni a gofalwyr yn dweud ei fod wedi gwneud iddynt deimlo'n agosach at eu plentyn neu'n fwy cysylltiedig a phresennol gyda'i gilydd.

66% o rieni a gofalwyr yn dweud ei fod yn cefnogi datblygiad cymdeithasol-emosiynol eu plentyn, gan gynnwys llesiant emosiynol, hyder, empathi neu sgiliau cymdeithasol.

58% o rieni a gofalwyr yn dweud ei fod yn cefnogi datblygiad cyfathrebu ac iaith eu plentyn.

56% o rieni a gofalwyr yn dweud ei fod yn sbarduno dychymyg a chreadigrwydd eu plentyn.

53% o rieni a gofalwyr yn dweud ei fod wedi helpu eu plentyn i ymlacio gartref.

48% o rieni a gofalwyr yn dweud ei fod yn cefnogi dysgu eu plentyn, gan gynnwys paratoi ar gyfer yr ysgol neu wneud yn dda yn yr ysgol.

45% o rieni a gofalwyr yn dweud ei fod wedi helpu eu plentyn i ddeall y byd a'r bobl o'u cwmpas

40% o rieni a gofalwyr yn dweud ei fod wedi gwneud iddynt deimlo'n fwy hyderus fel rhiant neu ofalwr.

Dehongli'r canfyddiadau hyn

Mae darllen a rhannu straeon o flynyddoedd cynharaf plant yn cael effaith bwerus yn y cyfnod hollbwysig hwn. Mae'n eu helpu i greu cysylltiadau cryf gyda gofalwyr ac yn meithrin sgiliau datblygiadol sylfaenol wrth iddynt dyfu. Awgrymir ein canfyddiadau bod darllen ar y cyd yn parhau i fod yn eang, yn werthfawr ac yn rhoi boddhad emosiynol i deuluoedd â phlant ifanc. Mae'r rhan fwyaf o deuluoedd yn ei gyflwyno'n gynnar, ond nid yw pob un yn ei ymgorffori fel arfer sefydlog, dyddiol.

Rhwng ein harolygon yn 2021 a 2025, mae'r dirywiad mwy sydyn mewn darllen bob dydd o'i gymharu â darllen yn aml yn awgrymu bod rhyw fath o ddarllen ar y cyd yn parhau i fod yn bresennol i'r rhan fwyaf o deuluoedd ond ei fod yn dod yn llai cyson. Mae cymhelliant uchel rhieni a mwy o fwynhad ymhlith plant, ochr yn ochr â llai o ddarllen r y cyd bob dydd, yn awgrymu nad yw'r broblem yn bennaf yn un o gymhelliant, ond yn adlewyrchiad o gyfyngiadau ymarferol cynyddol ar amser, egni ac arferion teuluoedd. Yn seiliedig ar y patrymau a welwyd yn y data, mae'n ymddangos bod cynnal arfer o ddarllen ar y cyd wedi dod yn anoddach dros amser. Mae'r dystiolaeth o'n harolygon yn awgrymu erydiad graddol mewn arferion darllen yn hytrach na datgysylltiad â darllen ei hun. Cafodd bywyd teuluol rhwng 2021 a 2025 ei lunio gan ganlyniadau pandemig Covid-19 ochr yn ochr â phwysau economaidd ehangach. Mae'n debyg bod yr amodau ehangach hyn wedi gwneud arferion yn anoddach i lawer o deuluoedd eu cynnal.

Adran 3: Anghydraddoldebau darllen cynnar

Caiff darllen ar y cyd ei lywio gan yr amodau y mae bywyd teuluol yn digwydd ynddynt. Mae llawer o'r amodau hyn yn gyffredin ar draws teuluoedd ond maent yn amrywio o ran dwyster. Awgrymir ein canfyddiadau bod anghydraddoldebau mewn darllen ar y cyd yn gysylltiedig yn agosach â chyfle a gallu anghyfartal i gynnal arferion arferol, tra bod cymhelliant yn parhau'n uchel ar draws grwpiau.

Er bod y patrymau a welwn yn ein dadansoddiad yn ddisgrifiadol ac yn gydberthynol, nid yn achosol, maent yn dangos yn gyson bod cyfyngiadau'n tueddu i gronni. Mae'r anghydraddoldebau mwyaf yn dod i'r amlwg lle mae pwysau ar amser, sefydlogrwydd arferol, adnoddau materol a chymorth cymdeithasol yn croestorri. Mae hyn yn cyd-fynd â thystiolaeth ehangach bod sawl math o anfantais yn aml yn cyd-daro, yn enwedig ar draws aelwydydd incwm isel, teuluoedd ag anabledd, a rhai grwpiau ethnig leiafrifol (Sefydliad Joseph Rowntree, 2026).

Mae'r cymariaethau isod yn dangos sut mae darllen ar y cyd bob dydd yn amrywio ar draws grwpiau lle mae'r pwysau hyn yn fwy tebygol o glystyru.

- **Incwm**: Mae 46% o blant mewn cartrefi incwm isel yn cael rhywun yn darllen iddynt bob dydd, o'i gymharu â 52% o blant mewn aelwydydd nad ydynt yn rhai incwm isel.[7]
- **Pryderon ynghylch lleferydd, iaith a chyfathrebu**: Mae 41% o blant sydd â phryderon ynghylch lleferydd, iaith a chyfathrebu yn cael rhywun yn darllen iddynt bob dydd, o'i gymharu â 51% o blant heb bryderon ynghylch lleferydd, iaith a chyfathrebu.
- **Anghenion addysgol arbennig, anableddau, neu gyflyrau iechyd hirdymor**: Mae 40% o blant ag anghenion addysgol arbennig, anableddau, neu gyflyrau iechyd hirdymor yn cael rhywun yn darllen iddynt bob dydd, o'i gymharu â 52% heb unrhyw anghenion ychwanegol.
- **Iaith**: Mae 45% o blant mewn teuluoedd y mae Saesneg yn iaith ychwanegol iddynt yn cael rhywun yn darllen iddynt bob dydd, o'i gymharu â 50% o blant mewn teuluoedd sy'n siarad Saesneg fel iaith gyntaf.
- **Ethnigrwydd**: Mae 40% o blant Du a 40% o blant Asiaidd yn cael rhywun yn darllen iddynt bob dydd, o'i gymharu â 51% o blant gwyn a 54% o blant cymysg.

Ni ddylid dehongli'r gwahaniaethau hyn ar eu pen eu hunain. Mae'n debygol eu bod yn adlewyrchu rhyngweithio nifer o ffactorau strwythurol, diwylliannol a economaidd-gymdeithasol, gan gynnwys adnoddau materol, rhwydweithiau teuluol a mynediad at wasanaethau.

[7] *Yn yr un modd, mae COT20s yn nodi graddiannau economaidd-gymdeithasol cryf mewn gweithgarwch darllen ar y cyd bob dydd yn 2 oed, gan atgyfnerthu'r dehongliad hwn bod amddiffyniad arferol cynnar wedi'i ddosbarthu'n anghyson. (Fish et al., 2026).*

Mae mesurau cymhelliant yn parhau i fod yn uchel ar y cyfan ac maent yn cael eu patrymu'n llai cyson gan anghydraddoldeb na gwahaniaethau mewn darllen ar y cyd bob dydd. Hyd yn oed ymhlith y rhai sy'n wynebu pwysau strwythurol mwy, mae cyfrannau uchel o rieni a gofalwyr yn nodi bod darllen ar y cyd yn bleserus ac yn werth chweil. Mae hyn yn awgrymu nad yw'n debygol y bydd gwahaniaethau mewn darllen ar y cyd bob dydd yn cael eu hesbonio'n bennaf gan wahaniaethau mewn cymhelliant. Mae'r cymariaethau a ddewiswyd isod yn dangos y patrwm hwn:

- **Incwm:** Mae 87% o rieni a gofalwyr yn yr aelwydydd incwm isaf yn nodi bod darllen ar y cyd yn werth chweil, o'i gymharu ag 87% mewn aelwydydd incwm isel a 93% mewn aelwydydd nad ydynt yn rhai incwm isel. Yn yr un modd, mae 84% o rieni a gofalwyr yn yr aelwydydd incwm isaf yn nodi lefelau uchel o fwynhad o ddarllen ar y cyd, o'i gymharu ag 86% a 93% yn y drefn honno.
- **Ethnigrwydd:** Dywedir bod 83% o blant Duon yn mwynhau darllen, o'i gymharu ag 80% o blant gwyn, 74% o blant cymysg a 70% o blant Asiaidd.
- **Iaith:** Mae 77% o rieni a gofalwyr sy'n siarad Saesneg fel iaith gyntaf yn dweud eu bod yn mwynhau darllen eu hunain, o'i gymharu â 75% o'r rhai sy'n siarad Saesneg fel iaith ychwanegol.

Mae'r adran nesaf yn egluro sut mae darllen ar y cyd yn cael ei lywio gan amodau ymarferol a strwythurol. Mae anghydraddoldebau mewn darllen ar y cyd yn codi pan fydd yr amodau hyn yn amrywio o ran sefydlogrwydd ac argaeledd, gan wneud arferion yn anoddach i'w sefydlu, eu cynnal a'u hategu. Rydym yn tynnu sylw at yr anghydraddoldebau hyn drwy gydol yr adran.

Yn fanwl: Darllen mewn teuluoedd mabwysiadol, maeth a gan berthnasau darlun o gyfyngiadau clystyrog

Mae ein gwaith gyda theuluoedd mabwysiadol, maeth a pherthnasau yn awgrymu y gallent brofi mwy o bwysau ar ddarllen ar y cyd yn gynnar. Gall profiadau blaenorol plant o adfyd gynyddu'r amser, y sylw a'r cynllunio sy'n ofynnol gan y rhai sy'n rhoi gofal. Mae cyd-destun gofalu fel arfer yn cynnwys gofynion dyddiol uwch, anghenion emosiynol ac ymddygiadol mwy cymhleth, a chyfrifoldebau ychwanegol. Gall systemau llywio greu rhwymedigaethau logistaidd a gweinyddol ychwanegol. Mae'r teuluoedd hyn yn gwerthfawrogi darllen, gyda llawer yn ymwybodol o werth penodol darllen ar y cyd fel adnodd perthynol i gefnogi cysur, sefydlogrwydd ac ymdeimlad o berthyn i'r plant yn eu gofal. Ond yng nghyd-destun y cyfyngiadau clystyrog hyn, efallai y bydd angen mwy o gymorth ar rieni a gofalwyr mabwysiadol, maeth a pherthnasau i wneud darllen ar y cyd gydweddu â bywyd teuluol (BookTrust, 2024; BookTrust, 2025e). Yn yr un modd, mae angen cymorth ar blant yn y teuluoedd hyn sy'n cydnabod ac yn cryfhau eu gallu i weithredu, gan eu galluogi i chwarae rhan weithredol wrth lywio a chynnal arferion darllen ar y cyd.

> "Gwnaethom geisio darllen o'r blaen ond roedd yn eithaf dryslyd. Ond oherwydd eu bod nhw'n cael llyfrau'r [Archwilwyr Straeon] drwy'r post yn gorfforol a nhw yw eu llyfrau nhw, maen nhw eisiau eu darllen. Maen nhw eisiau eistedd i lawr. Maen nhw eisiau i ni ei wneud. Felly, mae'n llawer tawelach ac rydyn ni'n darllen llawer mwy o lyfrau."
>
> **Gofalwr maeth, Lloegr**

Adran 4: Amodau sy'n llywio arferion darllen cynnar

Hoffai teuluoedd i'w plant dreulio mwy o amser yn darllen, ond mae llawer yn teimlo bod angen help arnynt i wireddu hyn.

Byddai **74%**

o rieni a gofalwyr eisiau i'w plentyn dreulio mwy o amser gyda llyfrau a straeon.

Byddai **53%**

o rieni a gofalwyr eisiau cael mwy o wybodaeth a chymorth er mwyn helpu eu plentyn i wneud hynny.

Ynghyd â'n canfyddiadau sy'n dangos dirywiad cyflym mewn darllen ar y cyd bob dydd, mae'r awydd hwn am gymorth yn awgrymu nad yw cymhelliant yn unig yn ddigon i gynnal darllen ar y cyd. Mae 66% o rieni a gofalwyr yn nodi o leiaf un her i rannu llyfrau, gan amlygu bod y rhwystrau yn yr amodau bob dydd sy'n llywio cyfle a gallu teuluoedd i ddarllen gyda'i gilydd. Ynghyd â chymhellion teuluoedd eu hunain, mae'r amodau hyn yn ffurfio'r ecosystem o amgylch y teulu, gan bennu a yw darllen ar y cyd yn dod yn arfer parhaus neu'n dod yn agored i aflonyddwch. Mae'r adran hon yn defnyddio canfyddiadau newydd o'n harolwg ochr yn ochr â'n hymchwil bresennol a'r sail dystiolaeth sefydledig ar anghydraddoldebau dysgu cynnar gartref.

Amser, capasiti a sefydlogrwydd arferol

Mae darllen ar y cyd bob dydd yn hawsaf i'w gynnal pan fydd gan deuluoedd drefn sefydlog, llwyth gwybyddol y gellir ei reoli ac amser rhagweladwy gyda'u plentyn. Pan gaiff amser ac egni eu peryglu, mae'n anoddach diogelu darllen ar y cyd fel arfer dyddiol neu reolaidd. Mae rhai o'r rhwystrau a nodir amlaf gan rieni a gofalwyr yn ymwneud ag amser, egni a gofynion cystadleuol. Er enghraifft, mae ein canfyddiadau'n dangos bod 37% yn nodi nad oes ganddynt ddigon o amser ar gyfer darllen ar y cyd oherwydd gwaith, gofalu am nifer o blant, neu ofynion rhianta cystadleuol, mae 26% yn nodi bod darllen ar y cyd yn cael ei wthio o'r neilltu gan weithgareddau cystadleuol, amser o flaen sgrin neu ddarllen a bennwyd gan yr ysgol, ac mae 16% yn nodi eu bod yn rhy flinedig neu'n profi heriau iechyd corfforol neu feddyliol sy'n gwneud darllen gyda'i gilydd yn anodd.

Mae cyfuniadau diweddar o bwysau ar systemau'r blynyddoedd cynnar yn dangos sut mae straen sy'n gysylltiedig â thlodi, llai o fynediad at wasanaethau'r blynyddoedd cynnar, a chymhlethdod cynyddol anghenion yn rhyngweithio i wanhau gallu teuluoedd i amddiffyn eu harferion bob dydd. Gall ymddangosiad cynnar anghydraddoldebau mewn arferion darllen adlewyrchu gwahaniaethau yn y ffordd y mae arferion yn ffurfio ac yn parhau. Mae ein dadansoddiad o ymatebion gan rieni a gofalwyr yn awgrymu bod darllen adeg amser gwely yn dilyn graddiant incwm clir.
O'u hystyried ar draws yr holl deuluoedd, mae 50% o blant yn yr aelwydydd incwm isaf yn darllen neu'n cael rhywun yn darllen iddynt fel rhan o'u trefn amser gwely, o'i gymharu â 56% mewn aelwydydd incwm isel a 69% mewn aelwydydd nad ydynt yn rhai incwm isel.

Ymddengys bod breuder arferol hefyd yn chwarae rhan yn y duedd ar i lawr mewn darllen bob dydd. Wrth gymharu data 2025 â 2021, gostyngodd darllen ar y cyd bob dydd ar draws pob teulu, gan ostwng 11 pwynt canran yn gyffredinol (o 60% i 49%). Fodd bynnag, yn y blynyddoedd cynnar, mae gostyngiadau mewn darllen ar y cyd bob dydd yn gyson yn fwy serth ymhlith teuluoedd ar incwm isel. Er enghraifft, ymhlith plant 13–24 mis oed, gostyngodd darllen ar y cyd bob dydd 13 pwynt canran mewn teuluoedd incwm isel (o 63% i 50%), o'i gymharu â gostyngiad o 6 pwynt canran ymhlith yr holl deuluoedd (o 66% i 60%). Ymhlith teuluoedd â phlant 5–8 oed, mae gostyngiadau'n parhau'n sylweddol ar draws pob grŵp, ond mae patrymau yn ôl incwm yn llai cyson. Mae'r dirywiadau mwy serth a chyson yn y blynyddoedd cynnar ymhlith teuluoedd sy'n wynebu pwysau strwythurol mwy yn awgrymu y gallai heriau ddechrau'n gynharach wrth ffurfio arferion, yn hytrach na dod i'r amlwg yn ddiweddarach drwy ddatgysylltiad â darllen.

Yn fanwl: Y cysylltiad rhwng darllen ac arferion teuluol ehangach

Mae 68% o rieni a gofalwyr yn nodi bod gan eu plentyn drefn amser gwely y maent yn ei dilyn bob nos neu'r rhan fwyaf o nosweithiau. Mae 21% arall yn dilyn trefn arferol tua hanner yr amser, anaml y mae 7% yn dilyn trefn arferol, ac nid oes gan 4% drefn amser gwely o gwbl. Ymhlith teuluoedd sy'n dilyn trefn arferol bob nos, y rhan fwyaf o nosweithiau neu tua hanner yr amser, mae 52% yn nodi bod oedolyn yn darllen i blentyn bob dydd, o'i gymharu â 31% o'r rhai sy'n anaml yn dilyn trefn neu nad oes ganddynt un o gwbl. Mae ein canfyddiadau'n dangos bod patrymau gwaith sy'n cefnogi sefydlogrwydd arferol (megis oriau rheolaidd yn ystod y dydd neu sifftiau rhagweladwy) yn gysylltiedig â mwy o ddarllen ar y cyd bob dydd, tra bod blinder rhieni a phlant yn gysylltiedig yn negyddol â darllen ar y cyd bob dydd. Ymddengys bod darllen ac arferion yn atgyfnerthu ei gilydd. Mae plant yn fwy tebygol o fod ag oedolyn yn darllen iddynt lle mae rhieni a gofalwyr yn nodi bod darllen ar y cyd yn helpu i greu arferion sy'n gweithio i'w teulu, gan ddangos y gall darllen ar y cyd weithredu fel arfer sy'n angori arferion, gan helpu teuluoedd i greu adegau o strwythur a chysylltiad yn ystod diwrnodau prysur.

> "Cyn gynted ag y cawsom ni'r pecyn, tynnais y pecyn [Dechrau Da] allan ac fe'i denwyd ar unwaith at y lliwiau ac yn enwedig y rhannau cyffwrdd/teimlo... Roedd gen i lyfrau ond doeddwn i byth yn teimlo bod gen i ddigon o amser i'w darllen yn gyson gydag ef. Pan welais i ef gyda'r pecyn, sylweddolais cymaint roedd e'n mwynhau ac rwy'n gwneud ymdrech gyson bob dydd i ddarllen a gadael iddo eu teimlo."
>
> **Rhiant, Gogledd Iwerddon**

Yn fanwl: Sgriniau fel ffynhonnell cystadleuaeth arferol

Mae 36% o rieni a gofalwyr yn nodi eu bod yn poeni am ddefnydd eu plentyn o sgriniau. Er mai dim ond 13% sy'n nodi bod darllen neu rannu llyfrau yn cael ei gwneud yn anoddach oherwydd bod amser darllen yn cael ei dreulio ar ddyfeisiau digidol (megis teledu, ffôn, tabled, gemau, y rhyngrwyd), mae effaith yr her hon yn nodedig. Mae darllen ar y cyd bob dydd yn is ymhlith y rhai sy'n nodi bod amser sgrin yn rhwystr (36%) nag ymhlith y rhai nad ydynt yn gwneud hynny (51%). Mae sgriniau'n rhan o ecoleg ehangach amser, pwysau arferol a chystadleuaeth sylw, a phan gânt eu profi fel rhai sy'n cystadlu â threfnau arferol, mae darllen ar y cyd yn dod yn fwy agored i gael ei ddadleoli.

Adlewyrchir y patrwm hwn ar draws grwpiau oedran. Ymhlith y rhai y mae gan eu plentyn drefn amser gwely (h.y. ac eithrio'r rhai heb drefn), mae darllen a darllen ar y cyd wedi'u hymgorffori'n helaeth ynddi yn ystod plentyndod cynnar. Cyfran y teuluoedd sy'n cynnwys darllen fel rhan o'u trefn amser gwely yn codi o 49% yn y flwyddyn gyntaf, i uchafbwynt o 74% yn 4–5 oed, cyn gostwng i 66% erbyn 8 oed. Ar draws yr un ystod oedran, mae defnyddio dyfeisiau (fel ffôn neu lechen) fel rhan o'r drefn amser gwely yn codi o 3% yn y flwyddyn gyntaf i 14% yn 4–5 oed a 23% erbyn 8 oed, gan awgrymu cystadleuaeth gynyddol o fewn arferion amser gwely wrth i blant dyfu'n hŷn.

Ar yr un pryd, mae llawer o rieni a gofalwyr yn ystyried darllen ar y cyd yn rhan o'r ateb. Nododd bron i hanner y rhieni a'r gofalwyr (48%) y mae eu plentyn erioed wedi cael rhywun yn darllen gyda nhw bod 'annog eu plentyn i dreulio llai o amser ar sgriniau a dyfeisiau' yn fantais y maent wedi'i brofi o ddarllen ar y cyd.

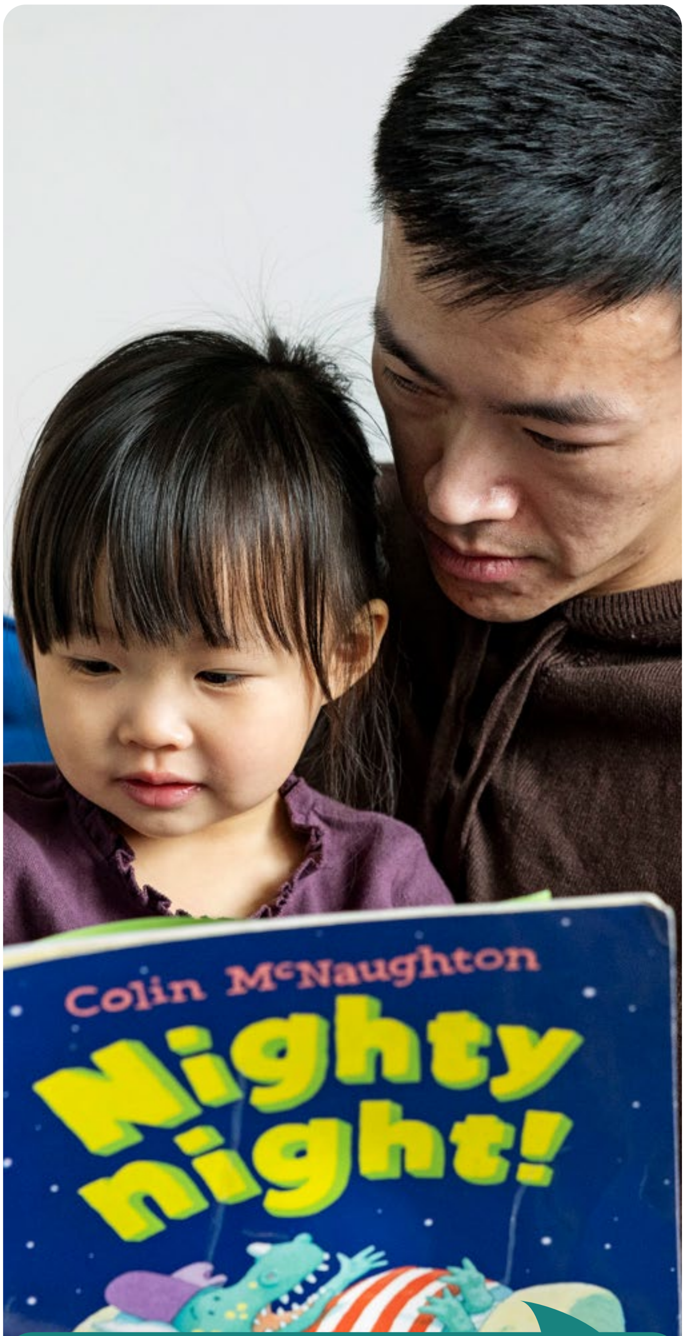

"Mae'r amser sydd gennym ni gyda'n gilydd gyda'r nos yn eithaf cyfyngedig. Byddai wedi bod yn haws rhoi 15–20 munud yn rhagor iddyn nhw ar y llechen… Ond oherwydd bod gen i'r pecynnau [Archwiliwr Straeon], gwnaeth hynny fy annog i ddweud na, rydw i eisiau mynd a threulio ychydig mwy o amser gyda nhw… Roedd yn neis iawn, iawn ac yn gwneud i mi deimlo'n dda iawn."

Rhiant, Lloegr

Rhwydweithiau darllen wedi'u hymgorffori'n gymdeithasol

Mae arferion darllen ar y cyd yn fwy cadarn pan fyddant wedi'u hymgorffori'n gymdeithasol – pan fydd y cyfrifoldeb am ddarllen yn cael ei rannu ar draws rhwydwaith ehangach yn hytrach nag ar un rhiant neu ofalwr. Pan fydd nifer o oedolion yn darllen gyda phlentyn, nid yn unig y caiff darllen ar y cyd ei ledaenu ar draws grŵp ehangach, mae hefyd yn cael ei atgyfnerthu fel rhan arferol a gwerthfawr o fywyd teuluol, ac felly'n fwy tebygol o gael ei gynnal fel trefn ddyddiol.

Mae ein canfyddiadau'n dangos pan fydd dau riant a'r teulu ehangach yn cymryd rhan, bod darllen ar y cyd bob dydd yn fwy tebygol. Ymhlith plant sydd erioed wedi cael rhywun yn darllen gyda nhw, rhieni a gofalwyr yw'r prif oedolion sy'n darllen gyda'u plentyn o hyd, ond mae teulu estynedig hefyd yn cyfrannu'n sylweddol. Yn y chwe mis cyn yr arolwg, roedd 35% o blant yn cael rhywun yn darllen iddynt yn rheolaidd gan fam-guod a thad-cuod, 25% gan frodyr a chwiorydd a 14% gan antis ac wncwls.

Mae darllen ar y cyd bob dydd yn uwch lle mae'r rhwydwaith ehangach hwn yn bresennol. Mae'n codi o 49% ymhlith plant yn gyffredinol i 53% pan fydd rhiant neu ofalwr arall yn cymryd rhan yn rheolaidd, 60% pan fydd mam-guod a thad-cuod yn cymryd rhan a 62% pan fydd antis neu wncwls yn cymryd rhan.

Mae cyfranogiad teulu estynedig ar ei uchaf yn ystod babandod: rhwng 0 ac 1 oed, mae mam-guod a thad-cuod yn darllen gyda 41% o blant yn rheolaidd ac antis neu wncwls gyda 19%. Mae hyn yn lleihau wrth i blant fynd yn hŷn: rhwng 5 ac 8 oed, mae mam-guod a thad-cuod yn darllen gyda 30% o blant yn rheolaidd ac antis neu wncwls gyda 10%. Mae patrymau yn ein data yn awgrymu pan fydd y rhwydwaith darllen ehangach hwn yn gyfyngedig neu pan nad yw ar gael, bod ymgorffori cymdeithasol yn gwanhau a bod cyfrifoldeb yn cael ei ganolbwyntio ar lai o oedolion, gan ei gwneud hi'n anoddach cynnal arferion darllen bob dydd.

Gellir gweld gwahaniaethau yn rhwydweithiau cymorth darllen plant, megis dau riant neu aelodau o'r teulu ehangach ar gael i ddarllen yn rheolaidd, ar draws amgylchiadau teuluoedd, grwpiau incwm a chefndiroedd diwylliannol.

Gall y patrymau hyn yn ein data adlewyrchu gwahaniaethau ehangach mewn strwythurau teuluol, patrymau gwaith, agosrwydd daearyddol perthnasau neu ffactorau cyd-destunol eraill. Er enghraifft, dywedir bod gan 34% o blant yn yr aelwydydd incwm isaf riant neu ofalwr arall sy'n darllen gyda nhw'n rheolaidd, o'i gymharu â 56% mewn aelwydydd incwm isel a 77% mewn aelwydydd nad ydynt yn rhai incwm isel. Mae cyfranogiad mam-guod a thad-cuod hefyd yn amrywio, gyda lefelau is ymhlith plant mewn teuluoedd y mae Saesneg yn iaith ychwanegol iddynt (12% o'i gymharu â 36% ar gyfer plant mewn teuluoedd sy'n siarad Saesneg fel iaith gyntaf) ac ar draws grwpiau incwm (23% yn yr aelwydydd incwm isaf, 30% mewn aelwydydd incwm isel a 38% mewn aelwydydd nad ydynt yn rhai incwm isel) a chefndir ethnig (39% ar gyfer plant gwyn, 32% ar gyfer plant cymysg, 17% ar gyfer plant Du a 10% ar gyfer plant Asiaidd), er y dylid dehongli'r rhain yn ofalus o ystyried meintiau sylfaen is-grŵp llai.

Mynediad at lyfrau a pherchnogaeth ohonynt

Hyd yn oed yn y blynyddoedd cynharaf, mae bod yn berchen ar ddetholiad o lyfrau sy'n briodol i'w hoedran yn bwysig. Mae'n galluogi archwilio ac ymreolaeth drwy ganiatáu i blant ailymweld â llyfrau pryd bynnag y mynnant, eu trin mewn ffyrdd sy'n briodol i'w hoedran, a dewis a darganfod gwahanol straeon a fformatau. Mae 28% o rieni a gofalwyr yn nodi bod ganddynt 10 neu lai o lyfrau yn y cartref sy'n addas ar gyfer oedran eu plentyn, mae 25% yn nodi bod ganddynt 11-20, ac mae 46% yn nodi bod ganddynt 21 neu fwy. Dengys ein canfyddiadau bod y gwahaniaethau hyn mewn perchnogaeth llyfrau yn gysylltiedig nid yn unig â pha mor aml y mae teuluoedd yn darllen, ond hefyd y ffordd yr ymdrinnir â darllen ar y cyd. Dim ond 36% o blant sydd â 10 neu lai o lyfrau addas gartref sy'n cael eu darllen bob dydd, gan godi i 44% ymhlith y rhai sydd ag 11-20 o lyfrau addas, a 60% ymhlith y rhai sydd â 21 neu fwy o lyfrau addas. Mae 72% o rieni a gofalwyr sy'n nodi bod ganddynt fwy na 10 llyfr addas yn dweud eu bod yn gadael i'w plentyn ddewis y llyfr neu'r stori ei hun, o'i gymharu â 42% ymhlith y rhai â 10 neu lai o lyfrau addas ar gyfer eu plentyn.

Mae teuluoedd sydd â mwy o lyfrau plant yn fwy tebygol o nodi eu bod yn defnyddio arferion synhwyraidd, rhyngweithiol a deialog (megis defnyddio lleisiau neu bropiau mynegiannol, annog y plentyn i gymryd rhan drwy ragfynegi neu gofio, gofyn cwestiynau, a chysylltu'r stori â phrofiad y plentyn ei hun) wrth ddarllen gyda'i gilydd. O ystyried dewis, mae rhyngweithio a deialog i gyd yn ffactorau pwysig sy'n ysgogi ymgysylltiad plant â darllen (Cremin et al., 2023), nid yw'n syndod bod ein canfyddiadau hefyd yn dangos bod mwy o berchnogaeth ar lyfrau yn gysylltiedig â mwy o fwynhad darllen gan blant. Mewn gwirionedd, mae ymchwil ehangach yn dangos bod mynediad at ddigon o lyfrau addas yn y cartref nid yn unig yn gysylltiedig yn gadarnhaol ag ymgysylltu â darllen, ond hefyd â chanlyniadau addysgol diweddarach (Evans et al., 2010; Cole et al., 2022; Deng & Xin, 2021).

Mae gwahaniaethau o ran mynediad at lyfrau a pherchnogaeth arnynt yn llywio'r amodau ymarferol y mae teuluoedd yn darllen ynddynt. Maent yn dylanwadu ar ba mor hawdd ygall plant archwilio llyfrau a datblygu diddordebau darllen cynnar. Mae ein data yn dangos anghydraddoldebau ym mherchnogaeth llyfrau plant yn ôl incwm: mae 18% o rieni a gofalwyr yn yr aelwydydd incwm isaf yn nodi bod ganddynt bum llyfr neu lai yn y cartref sy'n addas ar gyfer oedran eu plentyn, o'i gymharu â 13% mewn aelwydydd incwm isel a 7% mewn aelwydydd nad ydynt yn rhai incwm isel. Mae perchnogaeth llyfrau yn is ymhlith teuluoedd y mae Saesneg yn iaith ychwanegol iddynt: 19% yn nodi pum llyfr addas neu lai, o'i gymharu â 9% ar gyfer teuluoedd sy'n siarad Saesneg fel iaith gyntaf. Mae perchenogaeth llyfrau hefyd yn amrywio ar draws cefndiroedd ethnig, gyda 27% o deuluoedd Asiaidd yn nodi bod ganddynt bum llyfr addas neu lai, o'i gymharu â 16% o deuluoedd Du a 7% o deuluoedd gwyn a chymysg.

Yn fanwl: Mynediad at lyfrau a rhwydweithiau darllen sydd wedi'u hymgorffori'n gymdeithasol – llyfrgelloedd fel seilwaith cymdeithasol

Mae llyfrgelloedd yn ymestyn mynediad plant at lyfrau ac yn darparu mannau cymdeithasol a gweithgareddau a rennir sy'n helpu i normaleiddio a chefnogi darllen fel rhan reolaidd o fywyd teuluol. Er enghraifft, mae sesiynau stori grŵp yn gyfle cynnes, hwyliog, heb lawer o bwysau ar gyfer modelu a dangos arferion adrodd straeon i rieni a gofalwyr mewn ffyrdd sy'n atseinio ac yn ysbrydoli syniadau i roi cynnig arnynt gartref. Drwy ehangu mynediad at lyfrau a chyfranogiad mewn diwylliant darllen, mae llyfrgelloedd yn gweithredu fel rhan bwysig o atgyfnerthu'r ecosystem darllen ehangach. Mae allgymorth ag adnoddau priodol yn hanfodol i lyfrgelloedd gyflawni'r rôl hon, gan fod ymchwil ehangach yn dangos nad yw ymgysylltiad llyfrgelloedd yn cael ei ysgogi gan gyfyngiadau ymarferol fel agosrwydd neu amser yn unig, ond gan ymwybyddiaeth, perthnasedd personol a hunaniaeth gymdeithasol (Yr Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon, 2025).

Mae 65% o deuluoedd yn nodi eu bod wedi cofrestru gyda llyfrgell (naill ai rhiant, gofalwr a/neu blentyn). Ymwelodd 16% o blant â llyfrgell yn wythnosol gyda rhiant neu ofalwr yn y 12 mis cyn yr arolwg, 31% yn fisol, 27% yn llai nag unwaith y mis a 25% byth. (Adroddir ar yr ymweliadau hyn p'un a yw'r teulu'n aelod o'r llyfrgell ai peidio.) Mae ymgysylltu â llyfrgell yn gysylltiedig â darllen ar y cyd bob dydd. Ymhlith teuluoedd sy'n nodi eu bod wedi cofrestru â llyfrgell, mae 53% o blant yn cael rhywun yn darllen iddynt bob dydd, o'i gymharu â 42% ymhlith y rhai nad ydynt. Mae ymgysylltu'n amlach yn dangos cysylltiad cryfach: mae darllen ar y cyd bob dydd yn codi o 43% ymhlith plant nad ydynt byth yn ymweld â llyfrgell, a 45% ymhlith y rhai sy'n ymweld ychydig o weithiau'r flwyddyn, i 52% ar gyfer ymwelwyr misol a 60% ar gyfer ymwelwyr wythnosol gyda rhiant neu ofalwr.

> “Mae ganddynt bobl yn dod i mewn yn ystod hanner tymor i wneud sesiynau stori... Aethon ni ac roedd y plant yno o'r ysgol, a gwnaethant eistedd yno a gwylio a oedd yn dda iawn... Rydw i wedi sylwi arno dros y misoedd diwethaf... mae'n dod i arfer â mynd i chwarae oherwydd bod ganddyn nhw deganau.”
>
> **Rhiant, Lloegr**

Diwylliannau a normau darllen fel teulu

Mae ymchwil yn dangos patrwm clir rhwng cenedlaethau, lle mae arferion a thueddiadau darllen yn cael eu llunio a'u trosglwyddo o fewn y cartref (Sullivan, 2001). Mae profiadau darllen yn ystod plentyndod rhieni a gofalwyr a'u mwynhad darllen yn gysylltiedig yn gadarnhaol â'u hymgysylltiad eu hunain â darllen ar y cyd a mwynhad eu plentyn (BookTrust, 2025c; Gleed, 2013).

Yn ein harolwg, nid yw 28% o rieni a gofalwyr yn cytuno nac yn teimlo'n niwtral bod darllen a llyfrau wedi bod yn rhan fawr o'u bywyd teuluol wrth dyfu i fyny. Mae rhieni a gofalwyr sy'n cytuno bod darllen a llyfrau wedi bod yn rhan fawr o'u bywyd teuluol wrth dyfu i fyny yn fwy tebygol o ddarllen yn aml (pedwar diwrnod neu fwy yr wythnos) gyda'u plentyn (63%, o'i gymharu â 52%).[8]

Maent hefyd yn fwy tebygol o ddweud eu bod yn mwynhau darllen eu hunain (84%, o'i gymharu â 58%). Mae'r gwahaniaethau hyn yn tynnu sylw at y cyd-destunau diwylliannol a chymdeithasol amrywiol y mae teuluoedd yn creu eu harferion darllen ynddynt ac yn awgrymu y gallai diwylliannau teuluol lle mae straeon, llyfrau neu adrodd straeon llafar yn cael eu gwerthfawrogi a'u rhannu, helpu i greu normau, hunaniaeth a hyder. Lle nad yw teuluoedd wedi profi'r rhain yn cael eu hategu dros amser ers plentyndod, gall darllen ar y cyd deimlo'n llai greddfol, yn llai wedi'i atgyfnerthu'n gymdeithasol neu'n fwy ymdrechgar i'w sefydlu.

[8] *Mae'r canrannau hyn yn cyfeirio at ddarllen y rhiant/gofalwr ei hun gyda'u plentyn, nid darllen gan unrhyw oedolyn.*

Mae ein data yn dangos bod rhieni a gofalwyr y mae Saesneg yn iaith ychwanegol iddynt yn llai tebygol o nodi bod llyfrau a darllen wedi bod yn rhan fawr o'u plentyndod eu hunain. Dywedodd 62% o rieni a gofalwyr y mae Saesneg yn iaith ychwanegol iddynt fod darllen a llyfrau yn rhan fawr o fywyd teuluol pan oeddent yn tyfu i fyny, o'i gymharu â 72% o deuluoedd sy'n siarad Saesneg fel iaith gyntaf. Gall hyn adlewyrchu gwahanol draddodiadau diwylliannol neu weithgareddau bob dydd, yn hytrach na gwahaniaethau yn y gwerth a roddir ar ddarllen.

Gwybodaeth ac ymdrech ganfyddedig

Drwy gydol y blynyddoedd cynnar, mae darllen ar y cyd fel arfer yn fynegiannol, yn rhyngweithiol ac yn berthynol. Mae hyn yn bwysig gan fod y rhinweddau hyn yn cefnogi iaith, dealltwriaeth ac ymgysylltiad plant (BookTrust, 2025b; BookTrust, 2025d). Mae 73% o rieni a gofalwyr yn defnyddio dau neu fwy o arferion darllen rhyngweithiol ar y cyd wrth ddarllen gyda'u plentyn, megis defnyddio lleisiau neu bropiau mynegiannol, annog y plentyn i gymryd rhan, gofyn cwestiynau, a chysylltu'r stori â phrofiad y plentyn ei hun. Fodd bynnag, mae llawer o deuluoedd yn dal i brofi ansicrwydd: mae 50% naill ai'n teimlo'n ansicr neu ddim bob amser yn glir o ran sut i gefnogi eu plentyn i fwynhau darllen, ac mae 22% yn nodi ei bod hi'n anodd gwneud darllen ar y cyd yn ddiddorol neu i gadw diddordeb eu plentyn. Mae'r ansicrwydd hwn yn bwysig gan fod diffyg eglurder yn cynyddu'r ymdrech ganfyddedig. Mae 57% o blant y mae eu rhieni'n teimlo'n glir o ran sut i gefnogi mwynhad yn cael rhywun yn darllen gyda nhw bob dydd, o'i gymharu â 42% o'r rhai y mae eu rhieni'n teimlo'n niwtral neu nad ydynt yn teimlo'n glir.

Mae ein data yn awgrymu bod gwahaniaethau yng ngwybodaeth rhieni am sut i gefnogi mwynhad darllen eu plant, a all gael effeithiau cynyddol ar ymdrech a gallu canfyddedig. Mae 56% o rieni a gofalwyr yn yr aelwydydd incwm isaf yn defnyddio dau neu fwy o dechnegau chwareus neu ddeialog wrth ddarllen, o'i gymharu â 66% mewn aelwydydd incwm isel a 77% mewn aelwydydd nad ydynt yn rhai incwm isel. Mae'r graddiant incwm hwn hefyd mewn lefelau sicrwydd ynghylch y ffordd orau o gefnogi mwynhad darllen plant: mae 61% o rieni a gofalwyr yn yr aelwydydd incwm isaf yn teimlo'n ansicr neu nid ydynt bob amser yn glir ynghylch sut i wneud hyn, o'i gymharu â 58% mewn aelwydydd incwm isel a 44% mewn aelwydydd nad ydynt yn rhai incwm isel.

Ceir hefyd wahaniaethau yn ôl cefndir ethnig ac iaith gyntaf. Mae 27% o rieni a gofalwyr y mae Saesneg yn iaith ychwanegol iddynt yn dweud nad ydynt yn cael darllen ar y cyd yn hawdd, o'i gymharu â 17% o rieni a gofalwyr sy'n siarad Saesneg fel iaith gyntaf. Mae 26% o rieni a gofalwyr plant Asiaidd yn dweud nad ydynt yn cael darllen ar y cyd yn hawdd, o'i gymharu â 21% o rieni a gofalwyr plant cymysg, 17% o rieni a gofalwyr plant gwyn a 14% o rieni a gofalwyr plant Duon. Mae'r patrwm hwn yn cael ei adlewyrchu'n fras yn y gyfran uwch o rieni a gofalwyr a hoffai gael mwy o gymorth neu wybodaeth er mwyn helpu eu plentyn i dreulio mwy o amser gyda llyfrau a straeon. Er enghraifft, byddai 62% o rieni a gofalwyr y mae Saesneg yn iaith ychwanegol iddynt yn hoffi cael mwy o gymorth, o'i gymharu â 52% sy'n siarad Saesneg fel iaith gyntaf. Gwelir patrwm tebyg ar draws rhai grwpiau ethnig, er bod y gwahaniaethau'n llai cyson. Hoffai 83% o rieni a gofalwyr plant Duon gael mwy o gymorth, o'i gymharu â 64% o rieni a gofalwyr plant Asiaidd, 56% o rieni a gofalwyr plant cymysg a 48% o rieni a gofalwyr plant gwyn.

Dehongli'r canfyddiadau hyn

Gyda'i gilydd, mae'r canfyddiadau hyn yn awgrymu, er bod rhieni a gofalwyr yn gwerthfawrogi darllen yn fawr, fod llawer o deuluoedd yn wynebu heriau wrth ei gynnal fel arfer rheolaidd oherwydd pwysau ar y drefn arferol, mynediad anghyson at lyfrau a chymorth, a hyder neu atgyfnerthu cyfyngedig. Mae'r galw am arweiniad yn parhau i fod yn uchel, gan dynnu sylw at bwysigrwydd cymorth yn y blynyddoedd cynnar.

Gall ymgorffori darllen wrth i drefn arferol ffurfio, a'i atgyfnerthu ar bwyntiau trosglwyddo allweddol wneud arferion darllen yn fwy cadarn wrth i bwysau gynyddu. Mae hyn yn arbennig o bwysig gan fod arferion darllen yn cael eu llywio nid yn unig gan amodau ymarferol ond hefyd gan rwydweithiau, gwybodaeth a normau a adeiladwyd dros amser. Lle nad oedd darllen wedi'i ymgorffori ym mhlentyndod rhieni a gofalwyr eu hunain, neu pan nad yw wedi'i ymgorffori'n gymdeithasol drwy rwydwaith cefnogol, gall deimlo'n llai greddfol ac yn fwy ymdrechgar. Gall yr heriau hyn gyfrannu at anghydraddoldebau, gan dynnu sylw at yr angen i ystyried cymorth darllen ar y cyd yn gynnar fel rhan allweddol o ecosystem ehangach, a mynediad at hyn fel cydraddolwr pwysig.

Adran 5: Beth mae hyn yn ei olygu ar gyfer atebion effeithiol

Ar draws ein canfyddiadau a'r sylfaen ymchwil ehangach, mae'r darlun yn gyson – mae darllen ar y cyd yn gweithredu fel ymddygiad system sy'n dod yn anoddach i'w gynnal ar draws plentyndod cynnar. Nid yw'r duedd hon yn rhywbeth y gallwn ei anwybyddu. Nid pan fydd anghydraddoldebau yn ystod datblygiad cynnar plant yn parhau neu'n tyfu (Sutton Trust, 2024) a darllen ar y cyd yn lifer pwerus ar gyfer lleihau'r anghydraddoldebau hyn cyn iddynt ddyfnhau (BookTrust, 2025d).

Yn gyson â'n canfyddiadau ein hunain ar ddarllen cynnar, mae tystiolaeth ehangach yn dangos bod gwahaniaethau mewn amgylcheddau dysgu cartref cynnar yn cael eu patrymu'n gymdeithasol ac yn ymddangos yn gynnar iawn.

Er y gall y gwahaniaethau hyn ymddangos yn gymedrol ar un adeg, mae ymchwil yn awgrymu bod amrywiadau ailadroddus mewn arferion a rhyngweithiadau beunyddiol yn cronni ar draws plentyndod cynnar, gan gyfrannu at lwybrau datblygiadol gwahanol (Fish et al., 2026; Outhwaite, 2025). Mae tystiolaeth hydredol ddiweddar yn dangos bod darllen ar y cyd yn amlach yn gysylltiedig yn gyson â chanlyniadau datblygiadol gwell na darllen yn llai aml (Nakamura et al., 2026).

Bydd angen newid yn y system i wrthdroi'r duedd hon. Mae ein tystiolaeth yn tynnu sylw at set o amodau lle mae angen gweithredu fwyaf.[9]

Ategu galluogrwydd – creu diwylliannau a normau darllen teuluol, a darparu canllawiau ymarferol, modelu a sicrwydd i wella gwybodaeth a lleihau ymdrech ganfyddedig.

Ehangu cyfleoedd – cefnogi sefydlogrwydd amser, capasiti a threfn arferol, cryfhau rhwydweithiau darllen teuluol a chymunedol, a gwella mynediad at lyfrau a pherchnogaeth arnynt.

Cynnal cymhelliant – atgyfnerthu mwynhad a gwerth emosiynol darllen ar y cyd, meithrin hyder a helpu teuluoedd i gydnabod manteision darllen ar y cyd iddyn nhw.

Pan fydd yr amodau hyn yn ddiogel, mae darllen ar y cyd yn gadarn. Pan fydd straen yn cronni ar eu traws, mae arferion darllen ar y cyd yn dod yn llai sefydlog ac yn haws eu difetha.

O ystyried bod ymddygiad darllen yn deillio o'r rhyngweithio rhwng teuluoedd unigol a'r amgylchedd cymdeithasol a chefnogol ehangach, rhaid i bolisi ac arfer effeithiol weithredu ar amodau ar sawl lefel o'r ecosystem darllen. Rhaid i ymdrechion i leihau anghydraddoldebau ganolbwyntio'n benodol ar fylchau mewn cyfleoedd a galluogrwydd, lle mae'r amrywiad mwyaf ar draws grwpiau, gan barhau i gefnogi a chryfhau cymhelliant lle bo angen.

[9] *Mae'r cynlluniad hwn yn defnyddio model COM-B (Galluogrwydd, Cyfleoedd, Cymhelliant – Ymddygiad) (West & Michie, 2020), sy'n sail i Ddamcaniaeth Newid BookTrust (BookTrust, 2025f).*

Yn fanwl: Cyfnod pontio i'r ysgol – enghraifft o newid system ar waith

Mae'r cyfnod pontio i'r ysgol yn rhoi darlun clir o sut mae darllen ar y cyd yn gweithredu fel ymddygiad system. Rhwng 4 a 5 oed, mae sawl elfen o fywydau darllen ac ecosystemau plant yn newid ar yr un pryd. Mae effaith hyn yn glir: mae darllen ar y cyd bob dydd yn gweld y newid mwyaf amlwg o 4 oed i 5 oed – o 55% yn darllen bob dydd yn 4 oed i 47% yn darllen bob dydd yn 5 oed. Mae mwynhad darllen hefyd yn gostwng, o 55% o blant a nodwyd fel rhai sy'n 'dwli' ar ddarllen yn 4 oed i 44% yn 5 oed. Yr oedran hwn yw pan fo arddull darllen ar y cyd yn newid. Mae arferion sy'n gofyn am ymdrechion gwybyddol (megis egluro synau, llythrennau neu eiriau, annog cofio neu adrodd straeon ar y cyd) yn cynyddu, tra bod elfennau synhwyraidd, perthynol a chwareus yn dechrau teneuo. Wrth i ddarllen ddod yn fwy addysgiadol, mae'n dibynnu'n fwyfwy ar sylw parhaus, cyfranogiad plant a chyfarwyddyd oedolion.

Mae'r newid hwn yn y *ffordd y mae darllen yn cael ei brofi* yn cyd-daro â newidiadau ehangach ym mywyd plant a theuluoedd. Mae gweithgareddau amser gwely o flaen sgrin a phryder rhieni am amser o flaen sgrin yn dod yn fwy cyffredin, mae cyfranogiad darllen teulu estynedig yn lleihau, mae pwyntiau cyswllt cymunedol y blynyddoedd cynnar yn lleihau ac mae cystadleuaeth am amser yn dwysáu. Mae tua 90% o rieni a gofalwyr yn parhau i ystyried eu hunain yn chwarae rhan hanfodol wrth ddatblygu gallu darllen eu plentyn ar y cam hwn. Ond ar yr adeg hon o newid amlwg mewn cyfleoedd, gofynion galluogrwydd a chystadleuaeth arferol, nid yw'n syndod bod awydd rhieni a gofalwyr am fwy o wybodaeth a chymorth er mwyn helpu eu plentyn i ddarllen mwy yn codi i'w bwynt uchaf (64% yn 5 oed). Felly, dylai polisi ac ymarfer drin pwyntiau trosglwyddo allweddol fel yr un hon fel pwyntiau atgyfnerthu hanfodol, gan addasu cymorth i normaleiddio a diogelu rhinweddau perthynol a chwareus darllen ar y cyd yn weithredol wrth i ofynion addysgu gynyddu.

> **"Pan dwi'n meddwl am yr ysgol gynradd… mae'n gwneud i mi deimlo'n nerfus iawn… Yn y cyfnod cyn yr ysgol, rydw i wedi bod yn fwy bwriadol i wneud yn siŵr ei fod yn gwybod, yn gwybod bod y geiriau hyn yn golygu rhywbeth… fel… na fyddai mor estron iddo neu'n anodd iddo, am wn i."**
>
> **Rhiant, Lloegr**

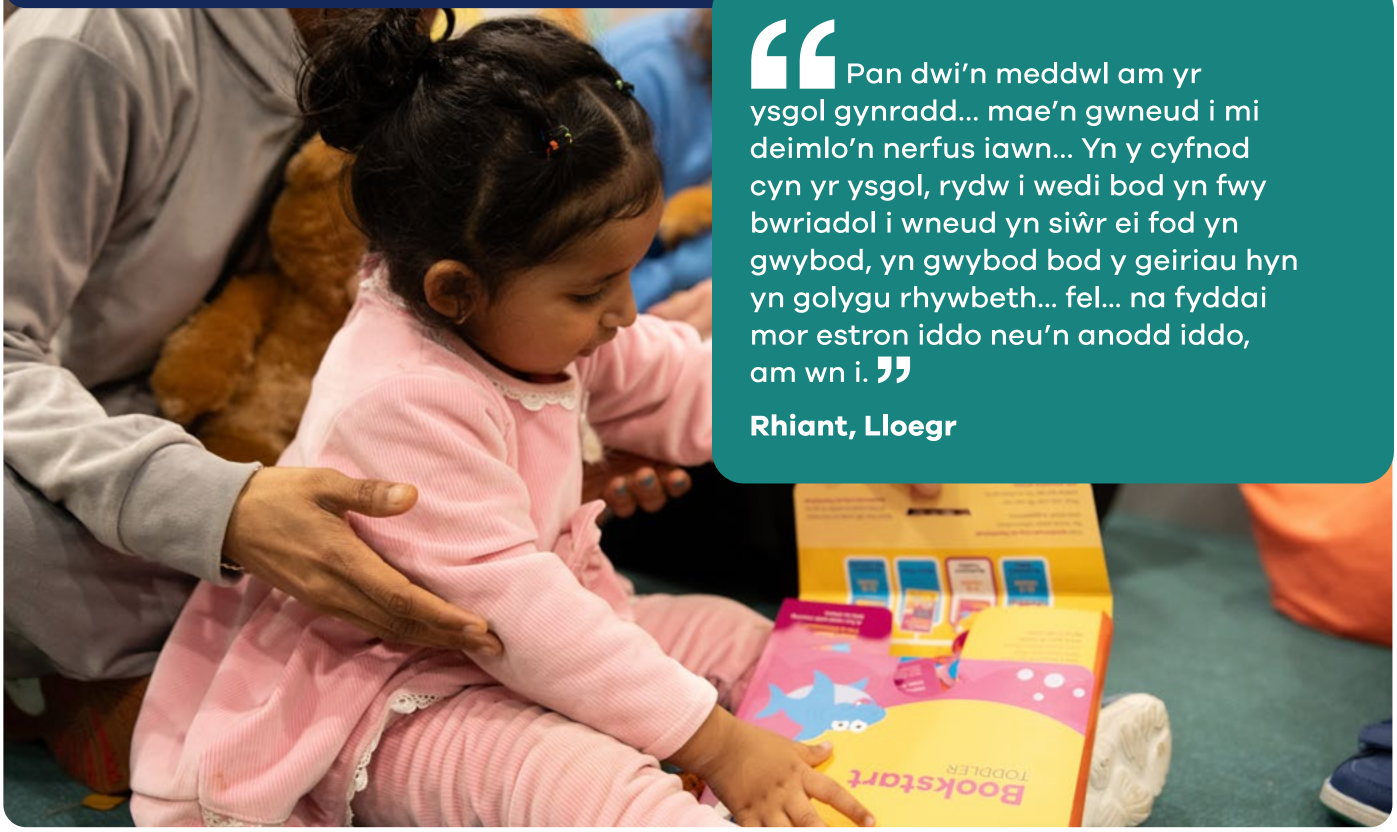

Creu sylfeini mwy cyfartal ar gyfer darllen fel teulu

Mae ein canfyddiadau'n dangos bod arferion darllen ar y cyd yn erydu nid oherwydd bod teuluoedd wedi rhoi'r gorau i werthfawrogi darllen, ond oherwydd bod pwysau ar amser, arferion a chymorth yn cynyddu'r ymdrech sydd ei hangen i gynnal yr arferion hyn. Mae hyn yn ei gwneud hi'n bwysicach nag erioed i gryfhau'r sylfeini sy'n cefnogi teuluoedd i ddarllen gyda'i gilydd.

Ymddengys bod dechrau darllen ar y cyd yn gynnar yn cryfhau'r sylfeini ar gyfer darllen dyddiol parhaus dros amser. Gall sefydlu arferion yn ystod blwyddyn gyntaf bywyd helpu i ddiogelu arferion darllen ar y cyd wrth i blant dyfu'n hŷn ac arferion teuluol gymhlethu. Mae plant 0-8 oed a ddarllenwyd gyda nhw gyntaf yn ystod eu blwyddyn gyntaf yn llawer mwy tebygol o fod â rhywun yn darllen gyda nhw bob dydd na'r rhai sy'n dechrau'n hwyrach, 58% o'i gymharu â 31%. Mae hyn yn golygu y gallai cymorth darllen cynnar chwarae rhan sylfaenol bwysig, gan feithrin gwydnwch mewn arferion darllen yn y tymor hwy.

Mae cynyddu cydraddoldeb o ran mynediad at lyfrau drwy systemau llyfrgelloedd cyhoeddus cryf gydag allgymorth sydd ag adnoddau priodol, mynediad mewn lleoliadau blynyddoedd cynnar, ysgolion a grwpiau cymunedol, ac yn bwysicach fyth, yn y cartref, yn agwedd allweddol ar y cyd-destun darllen amddiffynnol. Mae'r llyfrau sydd ar gael yn lleihau ymdrech ar adeg defnyddio, sy'n helpu i ddiogelu arferion darllen, yn enwedig i fabandod a phlant bach pan fydd darllen ar y cyd yn dibynnu bron yn gyfan gwbl ar amser ac egni oedolion. Felly, mae buddsoddiad parhaus mewn darparu llyfrau yn hanfodol.

Mae darparu cymorth darllen, yn enwedig pan fo arferion yn fregus, yn hollbwysig. Mae angen atgyfnerthiad, sicrwydd a modelu ar deuluoedd sy'n lleihau'r baich gwybyddol ac ymarferol. Mae hyn yn golygu cynnig canllawiau sy'n normaleiddio darllen ar y cyd, sy'n chwareus ac yn ymatebol, ac sy'n ei helpu i ffitio'n naturiol o fewn arferion teuluol bob dydd (BookTrust ac Untapped Innovation, 2023).

Mae hyn yn aml yn fwyaf effeithiol pan gaiff ei gyflwyno drwy bartneriaethau â sefydliadau sydd eisoes yn gweithio gyda theuluoedd (Carpentieri et al., 2011), fel llyfrgelloedd, ymwelwyr iechyd, hybiau teuluol, meithrinfeydd ac ysgolion.

Cryfhau'r seilwaith sy'n cefnogi'r sylfeini hyn

Mae'r mecanweithiau sy'n llunio arferion darllen yn debyg ar draws teuluoedd, ond mae'r strwythurau a'r pwysau sy'n dylanwadu arnynt yn amrywio. Lle mae cynnal arferion darllen yn gofyn am fwy o ymdrech, mae angen rhagor o gymorth. Mae cryfhau atgyfnerthiad cymdeithasol a phroffesiynol ynghylch darllen a sicrhau bod teuluoedd sy'n wynebu'r pwysau strwythurol mwyaf yn cael cymorth cymesur fwy yn hanfodol er mwyn helpu darllen ar y cyd i barhau.

Mae ymwelwyr iechyd, lleoliadau blynyddoedd cynnar, llyfrgelloedd, ysgolion, sefydliadau cymunedol, hybiau teuluol, cymorth cynnar a gwasanaethau gofal cymdeithasol plant yn ffurfio ecosystem cymorth teuluoedd hanfodol. Maent hefyd yn rhan o ecosystem darllen teuluoedd, felly dylid integreiddio cymorth darllen ar draws y pwyntiau cyswllt hyn, gan greu llwybr cynaliadwy, sy'n ymatebol i ddatblygiad ac sy'n cefnogi teuluoedd yn gyson dros amser. Mae atgyfnerthu ar draws lleoliadau a gwasanaethau yn debygol o gefnogi arferion darllen mwy parhaol (BookTrust, 2025a).

Gall sefydliadau a gweithwyr proffesiynol dibynadwy, sydd yn aml â pherthnasoedd parhaus â theuluoedd, weithredu fel cysylltwyr stigma isel, yn enwedig i deuluoedd sy'n nodi rhwydweithiau cymorth cyfyngedig, gan gynnig pwyntiau mynediad ymarferol a pherthynol i gymorth darllen.

Mae tystiolaeth ryngwladol yn dangos nad o ddarparu llyfrau yn unig y daw effaith rhaglenni darllen cynnar, ond o helpu i ymgorffori cymorth darllen yn y rhwydweithiau o amgylch teuluoedd a phlant, gan alluogi atgyfnerthiad cyson mewn cyfnodau datblygiadol allweddol (Klass et al., 2024). Yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon, Dechrau Da sy'n darparu'r seilwaith sylfaenol hwn. Mae creu a chynnal cymorth darllen mewnol yn gofyn am fuddsoddiad rhagweithiol i sicrhau bod teuluoedd yn cael y cymorth sydd ei angen i sefydlu a chynnal arferion darllen ar y cyd.

Dechrau Da: darparu seilwaith darllen blynyddoedd cynnar cenedlaethol

Mae gwaith blynyddoedd cynnar BookTrust yn rhychwantu sawl sector i ymgorffori darllen ar y cyd ym mywyd teuluol bob dydd. Ledled Cymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon, cyflwynir Dechrau Da mewn partneriaeth â bron i 5,700 o leoliadau addysg y blynyddoedd cynnar, tua dwy ran o dair o ymwelwyr iechyd, dros 2,600 o lyfrgelloedd, mwy na 1,000 o sefydliadau cymorth teuluol amlasiantaeth (gan gynnwys dros 300 o ganolfannau teuluol), a thros 170 o elusennau a grwpiau cymunedol. Ar draws yr ystod oedran 0–5, mae Dechrau Da Babanod, Plant Bach, Plant Cyn-ysgol ac Amser Stori yn darparu llyfrau o ansawdd uchel, gwybodaeth ymarferol a gweithgareddau difyr i deuluoedd, ochr yn ochr ag adnoddau a chanllawiau sy'n helpu gweithwyr proffesiynol i ddarparu cymorth effeithiol i newid ymddygiad darllen. Mae adnoddau Dechrau Da arbenigol hefyd ar gael i deuluoedd â phlant ag anghenion ychwanegol neu'r rhai y mae Saesneg yn iaith ychwanegol iddynt. Mae ein rhaglen Archwilwyr Straeon yn darparu cymorth gwell i blant blynyddoedd cynnar mewn teuluoedd mabwysiadol, maeth a pherthnasau. Gyda'i gilydd, mae'r rhaglenni hyn yn cyrraedd teuluoedd ar adegau o dderbynioldeb uchel, cyn sefydlu trefn arferol, yna'n atgyfnerthu'r amodau sy'n amddiffyn darllen ar y cyd pan fydd arferion dan bwysau. Ceir rhagor o wybodaeth am waith BookTrust yn ein Adroddiad Effaith.

Adran 6: Myfyrdodau i gloi

Mewn cyfnod o bwysau economaidd cynyddol, mae llawer o deuluoedd yn profi mwy o straen, sy'n golygu bod amodau y mae plant ifanc yn tyfu ac yn datblygu ynddynt yn dod yn fwy heriol. O ganlyniad, mae anghydraddoldebau yng nghanlyniadau cynnar plant yn parhau i fodoli, ac mewn rhai ardaloedd maent yn ehangu. Mae darllen ar y cyd yn gynnar, gyda'i fanteision datblygiadol amlwg, yn ffordd bwerus o leihau'r anghydraddoldebau hyn. Rydym yn dechrau o sefyllfa gref gan fod teuluoedd â phlant ifanc yn gwerthfawrogi darllen. Mae rhieni a gofalwyr yn ei chael hi'n werth chweil ac maent yn dweud wrthym fod eu plant yn ei fwynhau. Mae'r awydd yno – yr hyn sydd ar goll yw'r amodau cywir. Mae angen newid y system i wrthdroi'r dirywiad a sicrhau bod anghydraddoldebau mewn arferion darllen cynnar yn cael eu lleihau. Y flaenoriaeth yw cryfhau'r seilwaith a'r pwyntiau cyswllt sy'n gwneud darllen ar y cyd yn haws i ddechrau, yn haws i'w gynnal, ac yn haws i'w adfer pan fydd arferion yn arafu neu'n chwalu, fel y byddant i lawer o deuluoedd drwy gydol plentyndod. Mae hyn yn bwysig nid yn unig i genhedlaeth o blant sy'n tyfu i fyny nawr, ond ar gyfer eu gallu i drosglwyddo darllen ar y cyd fel etifeddiaeth ddiwylliannol graidd plentyndod. Drwy gefnogi teuluoedd nawr, gallwn helpu i sicrhau bod darllen yn parhau i fod yn rhan lawen a chadarn o blentyndod am genedlaethau i ddod.

> "Os ydych chi wedi cael rhywun yn darllen i chi, fel plentyn, rydych chi'n bwysig iddo, mae hynny'n fraint gudd enfawr. Os byddwn yn gadael y gofod hwnnw – lle mae plentyn a stori yn cwrdd, lle mae cariad dynol yn arafu'r byd – byddwn yn ei drosglwyddo i rywbeth nad yw'n ddynol, nad yw'n ein caru ni. Mae angen y genhadaeth hon ar frys. Mae plentyndod yn hedfan."
>
> **Frank Cottrell-Boyce, Llysgennad Hawliau Darllen ac Awdur Llawryfog Plant Waterstones 2024–2026**

Rydym yn ddiolchgar i'r Athro Teresa Cremin (Y Brifysgol Agored) a'r Athro Sarah McGeown (Prifysgol Caeredin) am adolygu drafft cynnar o'r adroddiad, ochr yn ochr ag aelodau eraill o'n **Grŵp Goruchwylio Dysgu** am eu harweiniad. Diolch i Gyngor Celfyddydau Lloegr ac Enterprise Mobility am gefnogi'r ymchwil hon yn hael, ac i'r holl deuluoedd a roddodd o'u hamser ac a rannodd eu profiadau â ni.

Nodiadau methodoleg

Fel gydag unrhyw ymchwil ar raddfa fawr sy'n seiliedig ar arolwg, dylid dehongli'r canfyddiadau a gyflwynir yma yng ngoleuni sawl cyfyngiad. Fel gyda phob mesur a adroddir gan rieni, mae rhywfaint o or-adrodd yn bosibl ar gyfer ymddygiadau proffil uchel fel darllen. Er mwyn helpu i fynd i'r afael â hyn, rydym yn dehongli mwynhad a nodir ochr yn ochr â dangosyddion ymddygiadol a dangosyddion sy'n gysylltiedig â chyfyngiadau (megis arferion, pwysau amser, mynediad a rhwystrau), sy'n dangos patrymau cydlynol ar draws y set ddata.

Er bod sampl yr arolwg wedi'i bwysoli i fod yn gynrychioliadol yn genedlaethol, fe'i cynhaliwyd ar-lein ac efallai ei fod yn tangynrychioli teuluoedd sy'n profi allgau digidol neu lythrennedd is. Felly dylid deall bod canfyddiadau'n gynrychioliadol yn fras o'r boblogaeth darged, o fewn terfynau cyfranogiad mewn arolwg ar-lein. Efallai na fydd canrannau'n cyfateb i 100 oherwydd talgrynnu, a gellir deillio cyfansymiau o ffigurau wedi'u talgrynnu. Dysgwch fwy yn ein atodiad dulliau.

Ynglŷn â BookTrust

BookTrust yw elusen ddarllen plant fwyaf y DU. Rydym yn gweithio gyda thros 34,000 o bartneriaid cyflawni, yn gweithredu ym mhob awdurdod lleol.

Bob blwyddyn rydym yn cyrraedd dros 1.4 miliwn o blant a theuluoedd ledled Cymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon. Ynghyd â'n partneriaid rydym yn cyflwyno rhaglenni sy'n seiliedig ar dystiolaeth sy'n gwneud gwahaniaeth mesuradwy i ymddygiadau darllen plant. Mae ein gwaith wedi'i wreiddio yn y gred bod pob plentyn, yn enwedig y rhai o gefndiroedd teuluol incwm isel neu agored i niwed, yn haeddu'r cyfle i fwynhau darllen a'r holl fanteision gydol oes y mae'n eu cynnig.

BookTrust
Getting children reading

Ewch i **booktrust.org.uk** i ddysgu mwy neu e-bostiwch **queries@booktrust.org.uk**

©2026 BookTrust. Rhif elusen: 313343

Supported using public funding by ARTS COUNCIL ENGLAND

MRS Awards 2023 Finalist Activation of Insight

Cyfeiriadau

BookTrust (2024) *Rôl darllen ar gyfer plant sy'n agored i niwed: adeiladu sylfeini cryf ar gyfer bywyd*. Leeds: BookTrust. Ar gael yn: https://files.booktrust.org.uk/docs/documents/The-role-of-reading-for-children-experiencing-vulnerability.-Building-strong-foundations-for-life.pdf?v=1741793393 (Cyrchwyd: Mai 2026)

BookTrust (2025a) *Analysis of NielsenIQ BookData's Understanding the UK Children's Book Consumer 2024 survey*. Unpublished findings.

BookTrust (2025b) *Sut mae darllen yn esblygu yn y blynyddoedd cynnar: mewnwelediadau hydredol gan deuluoedd*. Leeds: BookTrust. Ar gael yn: https://files.booktrust.org.uk/docs/documents/5016_BookTrust_LongitudinalBriefingEY_FINAL.pdf?v=1746711617 (Cyrchwyd: Mai 2026)

BookTrust (2025c) *Darllen yn y Blynyddoedd Cynnar: cefnogi cylchoedd o ddarllenwyr o un genhedlaeth i'r llall*. Leeds: BookTrust. Ar gael yn: https://files.booktrust.org.uk/docs/documents/Reading-in-the-Early-Years.-supporting-generational-cycles-of-readers.pdf?v=1741792613 (Cyrchwyd: Mai 2026)

BookTrust (2025d) *Manteision darllen*. Leeds: BookTrust.Ar gael yn: https://files.booktrust.org.uk/docs/documents/BenefitsofReading_English.pdf?v=1758793736 (Cyrchwyd: Mai 2026)

BookTrust (2025e) *Gwerth perthynol darllen: safbwyntiau gan deuluoedd gofalwyr sy'n berthynas*. Leeds: BookTrust. Ar gael yn: https://files.booktrust.org.uk/docs/documents/The-relational-value-of-reading-insights-from-kinship-care-families.pdf?v=1758553672 (Cyrchwyd: Mai 2026)

BookTrust (2025f) *Damcaniaeth Newid 2024/25*. Leeds: BookTrust. Ar gael yn: https://files.booktrust.org.uk/docs/documents/Theory-of-Change-English-version.pdf?v=1741871791 (Cyrchwyd: Mai 2026)

BookTrust and Untapped Innovation (2023) *Video ethnography research with 24 parents/carers on low incomes in England, Wales and Northern Ireland*. Unpublished findings.

Bryant, B. and Reed, J. (2025) *Rising needs in the early years: Research into what is happening, implications, and potential solutions for a more inclusive and holistic approach to supporting children in the early years*. Llundain: Isos Partnership (wedi'i gomisiynu gan Gymdeithas Llywodraeth Leol). Ar gael yn: https://static1.squarespace.com/static/5ce55a5ad4c5c500016855ee/t/6915de2aa944f87c2c9efb45/1763040810765/Rising+needs+in+the+early+years.pdf (Accessed: May 2026)

Carpentieri, J., Fairfax-Cholmeley, K., Litster, J., Vorhaus, J. (2011) *Family literacy in Europe: using parental support initiatives to enhance early literacy development*. Llundain: NRDC, Institute of Education. Ar gael yn: https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/family_literacy_in_europe_0.pdf (Cyrchwyd: Mai 2026)

Clark, C., Picton, I. and Cole, A. (2025) *Children and young people's reading in 2025*. Llundain: National Literacy Trust. Ar gael yn: https://nlt.hacdn.org/media/documents/Children_and_young_peoples_reading_in_2025_bqtGfls.pdf (Cyrchwyd: Mai 2026)

Cole, A., Clark, C. and Picton, I. (2022) *Children and young people's book ownership and access to books at home in 2022*. Llundain: National Literacy Trust. Ar gael yn: https://nlt.cdn.ngo/media/documents/Book_ownership_in_2022_final.pdf (Cyrchwyd: Mai 2026)

Cremin, T., Hendry, H., Chamberlain, L. and Hulston, S. J. (2023) *Reading and Writing for Pleasure: A Framework for Practice*. Llundain: The Mercers' Company. Ar gael yn: https://cdn.ourfp.org/wp-content/uploads/20231201185032/Reading-and-Writing-for-Pleasure_FRAMEWORK-DIGITAL-FINAL-30.11.23.pdf (Cyrchwyd: Mai 2026)

Deng, Q. and Xin, Y. (2021) *The relationship between home literacy environment and teenagers' reading habits. In: Proceedings of the 2021 2nd International Conference on Mental Health and Humanities Education (ICMHHE 2021)*. Paris: Atlantis Press, pp. 158–163. https://doi.org/10.2991/assehr.k.210617.055

Yr Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon (2025) *What works to engage library non-users. Llundain: DCMS.* Ar gael yn: https://www.gov.uk/government/publications/what-works-to-engage-library-non-users/what-works-to-engage-library-non-users (Cyrchwyd: Mai 2026)

Evans, M. D. R., Kelley, J., Sikora, J. and Treiman, D. J. (2010) *'Family scholarly culture and educational success: Books and schooling in 27 nations', Research in Social Stratification and Mobility,* 28(2), pp. 171–197. Ar gael yn: https://www.researchgate.net/publication/222420184_Family_scholarly_culture_and_educational_success_Books_and_schooling_in_27_nations#fullTextFileContent (Cyrchwyd: Mai 2026)

Fish, L., Bernardi, M., van de Grint-Stoop, J., Heng, J. A., Knibbs, S., Goodman, A., Calderwood, L., Mathers, S., Deepchand, K., Ferguson, C., Ploubidis, G., Barnes, J., Dockrell, J., Crawford, C., MacMillan, L., Pickering, K. and Fearon, P. (2026) *Children of the 2020s: home learning environment and screen time at age 2 (Research brief)*. Llundain: Adran Addysg Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/695fc42241ddb40d13f76527/COT2020s_-_home_learning_environment_and_screen_time_at_age_2_-_research_brief.pdf (Cyrchwyd: Mai 2026)

Gleed, A. (2013) *BookTrust Reading Habits Survey 2013: A national survey of reading habits and attitudes to books amongst adults in England.* Swydd Gaer: DJS Research. Ar gael yn: https://djsresearch.co.uk/Free/published/1576-booktrust-reading-habits-report-final.pdf (Cyrchwyd: Mai 2026)

Joseph Rowntree Foundation (2026) *UK Poverty 2026: The essential guide to understanding poverty in the UK.* York: Joseph Rowntree Foundation. Ar gael yn: https://www.jrf.org.uk/pdf/15534 (Cyrchwyd: Mai 2026)

Klass, P., Mendelsohn, A. L., Hutton, J. S., Dunlap, M., Anderson, A. T., High, P. C., Navsaria, D. and COUNCIL ON EARLY CHILDHOOD (2024) *Literacy Promotion: An Essential Component of Primary Care Pediatric Practice: Technical Report, Pediatrics, 154(6)*, e2024069091. https://doi.org/10.1542/peds.2024-069091

Nakamura, H., Suzuki, T., Kanamori, K., Ota, C. and The Japan Environment and Children's Study Group (2026) *Impact of shared storybook reading on child development: The Japan Environment and Children's Study*, Pediatric Research. Ar gael yn: https://www.nature.com/articles/s41390-025-04721-7 (Cyrchwyd: Mai 2026)

Outhwaite, L. A. (2025) *Understanding early inequalities: multiple dimensions of children's developmental contexts predict age 3 outcomes*. CEPEO Working Paper No. 25–05. London: UCL Centre for Education Policy and Equalising Opportunities. Ar gael yn: https://repec-cepeo.ucl.ac.uk/cepeow/cepeowp25-05.pdf (Cyrchwyd: Mai 2026)

Sullivan, A. (2001) '*Cultural capital and educational attainment', Sociology*, 35(4), pp. 893–912. Ar gael yn: https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1473724/1/Sullivan2001Cultural_Capitaltext.pdf (Cyrchwyd: Mai 2026)

Sutton Trust (2024) *Closing the attainment gap*. London: Sutton Trust. Ar gael yn: https://www.suttontrust.com/wp-content/uploads/2024/02/Closing-the-attainment-gap.pdf (Cyrchwyd: Mai 2026)

West, R. and Michie, S. (2020) *A brief introduction to the COM-B model of behaviour and the PRIME Theory of motivation*, Qeios. Ar gael yn: https://www.qeios.com/read/WW04E6 (Cyrchwyd: Mai 2026)